

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістр
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

за темою: Вплив діяльності Державної аудиторської служби на
забезпечення економічної безпеки держави

Виконала: студентка
групи ПУ24-1зм
Спеціальність 281
«Публічне управління та адміністрування»
Алексеева С.Г.

Керівник к.держ.упр., доцент Шевченко Н.І.

Рецензент професорка кафедри
менеджменту, публічного управління та
адміністрування Дніпропетровського
державного аграрно-економічного
університету, д.держ.упр., професорка
Крушельницька Т.А.

Дніпро – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Факультет / ННІ управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри публічного
управління та митного адміністрування
_____ / Антонова О. В. /
«__» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
здобувачу вищої освіти**

_____ Алексеевій Світлані Григорівні _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Вплив діяльності Державної аудиторської служби на забезпечення економічної безпеки держави.

керівник роботи Шевченко Наталія Іванівна, к.держ. упр., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по УМСФ від «24» листопада 2025 року № 977 кс

2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 30.12.2025 р. – 06.01.2026 р.

3. Вихідні дані до роботи Конституція України, Бюджетний Кодекс, Закони України «Про національну безпеку України», «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», «Про публічні закупівлі» та низка інших, що регулюють діяльність Державної аудиторської служби України, Офіційні веб-сторінки Державної аудиторської служби України, Рахункової палати, Міністерства фінансів України, Результати діяльності Держаудитслужби за останні роки, монографії, статті в періодичних міжнародних та національних виданнях на обрану тему.

4. Зміст роботи (перелік питань для розробки) : Теоретикометодологічні засади забезпечення економічної безпеки держави та роль державної аудиторської служби України. Аналіз діяльності державної аудиторської служби України у сфері забезпечення економічної безпеки. Напрями вдосконалення діяльності державної аудиторської служби з метою посилення економічної безпеки держави

5. Перелік графічного матеріалу 9 таблиць, 5 рисунків, що ілюструють ключові аспекти дослідження

6. Дата видачі завдання 13.07.25-19.07.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи *	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Визначення теми кваліфікаційної роботи	23.01.25-01.02.2025	
	Складання змісту роботи, оформлення та затвердження завдання	13.07.25-19.07.2025	
	Опрацювання літературних джерел, нормативних документів	до 10.11.25	
	Збір та обробка статистичних і звітних даних	до 10.11.25	
	Проведення розрахунків та аналізу	до 10.11.25	
	Написання вступу	до 10.11.25	
	Написання розділу 1	до 10.11.25	
	Написання розділу 2	до 10.11.25	
	Написання розділу 3	до 12.12.25	
	Підготовка висновків	до 20.12.25	
	Оформлення роботи	до 30.01.25	
	Подання на кафедру електронного варіанту роботи для перевірки на плагіат	до 30.01.25	
	Підготовка тексту доповіді і демонстраційного матеріалу	до 16.01.26	
	Подання на кафедру кваліфікаційної роботи	до 16.01.25	

Здобувач освіти

(підпис)

Алексєєва С.Г.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Шевченко Н.І.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Алексєєва С.Г. **Вплив діяльності Державної аудиторської служби на забезпечення економічної безпеки держави**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз впливу діяльності Державної аудиторської служби України на стан економічної безпеки держави, а також у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності її функціонування в умовах воєнного стану та цифрової трансформації.

У роботі обґрунтовано, що в умовах воєнного стану та активної євроінтеграції державний фінансовий контроль трансформується з інструменту нагляду у стратегічний запобіжник фінансових ризиків. Розкрито концептуальну структуру економічної безпеки, де фінансова складова визначена як фундамент стійкості. Визначено місце ДАСУ в системі суб'єктів забезпечення безпеки, зокрема її роль як координатора взаємодії з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням (OLAF).

Проведено комплексний аналіз діяльності ДАСУ за період 2023–2025 років. На основі цифрових даних доведено ефективність переходу до ризик-орієнтованого підходу. Виявлено ключові загрози, що нейтралізуються Службою: корупція в оборонному секторі, нецільове використання коштів на відновлення інфраструктури та неефективне управління державними активами.

Розроблено практичні рекомендації щодо модернізації Служби. Акцент зроблено на цифровій трансформації: впровадженні інтелектуальних систем ризик-індикаторів на базі Big Data, розвитку E-audit (стандарт SAF-T UA) та створенні єдиного аналітичного контуру з Бюро економічної безпеки. На основі аналізу досвіду країн ЄС, Канади (Supreme Audit Institutions) США запропоновано імплементацію аудиту ефективності «Value for Money».

Ключові слова: економічна безпека, Державна аудиторська служба України, державний фінансовий контроль, ризик-орієнтований підхід, цифровізація аудиту, корупційні загрози, AFCOS, бюджетна дисципліна.

SUMMARY

Aleksieieva S. The impact of the State Audit Service's activities on ensuring the economic security of the state

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 "Public management and administration". University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The purpose of the Master's thesis is theoretical justification and comprehensive analysis of the impact of the State Audit Service of Ukraine on the state of the state's economic security, as well as the development of practical recommendations for increasing the effectiveness of its functioning in the conditions of martial law and digital transformation.

The paper substantiates that in the conditions of martial law and active European integration, state financial control is transformed from an instrument of supervision into a strategic safeguard against financial risks. The conceptual structure of economic security is revealed, where the financial component is defined as the foundation of stability. The place of the DASU in the system of security entities, in particular its role as a coordinator of interaction with the European Office for the Prevention of Abuse (OLAF), has been determined.

A comprehensive analysis of the activities of the State Security Service for the period 2023–2025 was carried out. On the basis of digital data, the effectiveness of the transition to a risk-oriented approach has been proven. The key threats neutralized by the Service were identified: corruption in the defense sector, misuse of funds for infrastructure restoration and inefficient management of state assets.

Practical recommendations for the modernization of the Service have been developed. Emphasis is placed on digital transformation: implementation of intelligent systems of risk indicators

based on Big Data, development of E-audit (SAF-T UA standard) and creation of a single analytical circuit with the Bureau of Economic Security. Based on the analysis of the experience of the EU countries, Canada (Supreme Audit Institutions) and the USA, the implementation of the «Value for Money» efficiency audit is proposed.

Keywords: economic security, State Audit Service of Ukraine, state financial control, risk-oriented approach, digitalization of audit, corruption threats, AFCOS, budget discipline.

Список публікацій здобувача

Алексеева С.Г., Шевченко Н.І. Практична реалізація законодавчих повноважень державної аудиторської служби України у сфері забезпечення економічної безпеки // Innovations of modern science and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2025. Pp. 421-427. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-innovationsof-modern-science-and-education-25-27-12-2025-vankuver-kanada-arhiv/> .

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКОМЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	11
1.1. Сутність, структура та складові економічної безпеки держави	11
1.2. Система суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави та місце Державної аудиторської служби України в цій системі	17
1.3. Теоретичні підходи до оцінювання впливу державного аудиту на економічну стабільність	22
РОЗДІЛ 2. .	28
2.1. Практична реалізація законодавчих повноважень ДАСУ у сфері забезпечення економічної безпеки	28
2.2. Оцінка стану та динаміки роботи Державної аудиторської служби України за 2023-2024 роки	33
2.3. Вплив контрольних заходів ДАСУ на протидію економічним загрозам	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ З МЕТОЮ ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	46
3.1. Впровадження сучасних інформаційно-аналітичних інструментів у діяльності Держаудитслужби	46
3.2. Зарубіжний досвід організації державного фінансового контролю	52
3.3. Розвиток кадрового потенціалу, міжнародної співпраці та цифровізації процесів аудиту як чинники посилення впливу діяльності ДАСУ на економічну безпеку держави	57
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	73

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АПК – Агропромисловий комплекс

ДАСУ – Державна аудиторська служба України

ДФК – державний фінансовий контроль

ЄС – Європейський союз

ОПК – оборонно-промисловий комплекс

AFCOS – (Anti-Fraud Coordination Service) Служба координації боротьби із шахрайством

DOT – Державний операторі тилу

OLAF – (Office européen de lutte anti-fraude) Європейське управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству

INTOSAI – Міжнародна організація вищих органів аудитів

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах триваючої збройної агресії проти України та спричиненої нею економічної нестабільності, питання забезпечення економічної безпеки держави набуває стратегічного значення. Економічна безпека є фундаментом національної стійкості, а її стабільність безпосередньо залежить від прозорості та ефективності використання публічних фінансів. Центральне місце у системі державного фінансового контролю посідає Державна аудиторська служба України (ДАСУ).

Специфіка моменту полягає у тому, що держава змушена здійснювати масштабну репріоритизацію видатків на користь сектору оборони, що створює додаткові корупційні ризики та загрози нецільового використання ресурсів. Водночас статус України як кандидата на вступ до ЄС та отримання фінансової підтримки в межах програми Ukraine Facility (50 млрд євро) висуває жорсткі вимоги до якості аудиту та боротьби з шахрайством. ДАСУ, виконуючи функції координатора взаємодії з OLAF (AFCOS), стає ключовим суб'єктом, що гарантує цільове спрямування західної допомоги та внутрішніх ресурсів. Це обумовлює необхідність переосмислення ролі ДАСУ не просто як ревізійного органу, а як стратегічного інструменту нейтралізації економічних загроз.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі впливу діяльності Державної аудиторської служби України на стан економічної безпеки держави, а також у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності її функціонування в умовах воєнного стану та цифрової трансформації.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- Розкрити теоретико-методологічні засади економічної безпеки держави та роль фінансового контролю у її забезпеченні.
- Визначити правовий статус та функціональне призначення Державної аудиторської служби України в сучасній системі державного управління.

- Проаналізувати динаміку та результативність контрольних заходів ДАСУ за період 2023–2025 рр.
- Оцінити вплив діяльності Служби на протидію корупції, нецільовому використанню коштів та неефективному управлінню державним майном.
- Вивчити зарубіжний досвід функціонування аналогічних контрольних органів та можливості його адаптації в Україні.
- Обґрунтувати пріоритетні напрями цифровізації контрольних процедур та вдосконалення взаємодії ДАСУ з міжнародними антикорупційними інституціями.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення державного фінансового контролю Державною аудиторською службою України.

Предмет дослідження – теоретичні, правові та організаційні аспекти впливу контрольної діяльності ДАСУ на забезпечення економічної безпеки держави.

Методологічна основа роботи. У роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Діалектичний метод застосовано для вивчення еволюції функцій ДАСУ; системний підхід – для аналізу місця Служби в архітектурі економічної безпеки; порівняльно-правовий метод – для зіставлення вітчизняного та зарубіжного досвіду (США, ЄС); статистичний метод та метод графічної візуалізації – для оцінки показників діяльності ДАСУ у 2023–2025 роках; метод прогнозування – при розробці рекомендацій щодо цифрової трансформації контролю.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- вперше сформульовано концепцію «превентивного фінансового щита», де діяльність ДАСУ розглядається як інструмент забезпечення фінансової стійкості у межах виконання зобов’язань перед ЄС (Ukraine Facility);
- уточнено зміст поняття «адміністративний контроль в економічній безпеці», який зміщено з фіксації порушень на предиктивний моніторинг за допомогою Big Data;

– дістала подальшого розвитку модель взаємодії ДАСУ з міжнародними антикорупційними органами (OLAF) через призму функціонування служби AFCOS;

– обґрунтовано необхідність запровадження механізму «зупинення операцій» (stop-payment) як оперативного заходу реагування ДАСУ на критичні ризики у публічних закупівлях.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені пропозиції можуть бути використані у діяльності Державної аудиторської служби України при впровадженні нових модулів ризик-орієнтованого моніторингу. Матеріали роботи можуть слугувати підґрунтям для навчальних курсів із «Державного фінансового контролю» та «Економічної безпеки».

Апробація отриманих результатів. Основні положення дослідження пройшли апробацію у межах участі у IV Міжнародній науково-практичній конференції «Innovations of modern science and education» (Ванкувер, Канада, 2025) у вигляді тез «Практична реалізація законодавчих повноважень державної аудиторської служби України у сфері забезпечення економічної безпеки».

Структура магістерської роботи: Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, три розділи (дев'ять підрозділів), висновки, загальний обсяг яких складає 63 сторінки. Список використаних джерел містить 78 найменувань, у тому числі 12 іноземною мовою. У роботі вміщено 5 рисунків та 9 таблиць. Положення основного тексту доповнює матеріал, викладений на 9 сторінках додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКОМЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

1.1. Сутність, структура та складові економічної безпеки держави

Сучасна економічна та політична ситуація в Україні, зумовлена революційними подіями та воєнними викликами останніх років, спричинила суттєві трансформаційні зміни в державі, що насамперед позначилися на стані її безпеки. Безпека як комплексна система фундаментальних характеристик будь-якої країни охоплює всі ключові сфери життєдіяльності та розвитку людини, суспільства, держави й навколишнього природного середовища. У державах, що перебувають у процесі трансформації, проблема економічної безпеки набуває особливої актуальності, оскільки такі умови зазвичай супроводжуються загостренням внутрішніх суперечностей і кризових явищ.

З огляду на багатосферний характер функціонування суспільства, в межах якого можливе виникнення численних загроз і ризиків, національна безпека постає як складна й багатовимірна категорія, центральним елементом якої є економічна безпека. Саме вона відіграє визначальну роль у забезпеченні економічного суверенітету держави, формуванні умов для сталого економічного зростання, реалізації ефективної соціальної політики, мінімізації негативного впливу екологічних загроз, а також у підвищенні національної конкурентоспроможності в умовах зростаючої міжнародної економічної взаємозалежності.

Категорія «економічна безпека» та її структурні, функціональні компоненти, почали вивчатися в нашій країні зі здобуттям Україною незалежності, формуванням державності, становлення національних економічних інтересів. У нормативних правових актах і юридичній літературі

використовуються різні терміни: «безпека», «національна безпека», «економічна безпека», «безпека країни». З філософського погляду, безпека – це система певних навичок безпечного існування та дій з урахуванням прийнятої системи цінностей, яка відбиває інтереси й потреби соціуму [31].

Безпека – це стан захищеності певного об'єкта. Безпека є зв'язувальним елементом у системі категорій «економіка і безпека». Головними у визначеннях цього поняття є терміни «захищеність», «відсутність небезпек», «збереження», «надійність», «захист від небезпеки (загроз)», «спокій», «незалежність», «стабільність» [29].

У науковій літературі економічна безпека держави трактується як такий стан національної економіки, за якого забезпечується її стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до саморозвитку, збереження економічного суверенітету та належний рівень добробуту населення. Водночас економічна безпека розглядається не лише як статичний стан, а як динамічний процес, що передбачає постійне виявлення ризиків, адаптацію економічної політики та вдосконалення механізмів державного регулювання. [3; 21].

Погодимось з думкою О.В. Мірошніченко, що економічна безпека є одним із визначальних складових елементів системи національної безпеки [34, с. 8]. З багаторічного досвіду відомо, що лише надійна та ефективна система забезпечення економічної безпеки є необхідною умовою для стабільного та стійкого соціально-економічного розвитку держави і захисту її незалежності.

Правову основу регулювання сфери національної безпеки в Україні формує Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV, у якому закріплено офіційне визначення категорії «національна безпека». Водночас поняття «економічна безпека» не має чіткого законодавчого визначення, хоча у статті 7 зазначеного нормативно-правового акта окреслено коло загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній площині.

На підставі аналізу та систематизації законодавчо визначених загроз у межах даного дослідження здійснено ідентифікацію складових системи

економічної безпеки, результати якої узагальнено та подано у таблиці 1.1

Таблиця 1. 1

Складові системи економічної безпеки держави відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р.

з/п	Загрози національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері	Складова системи економічної безпеки
1	Істотне скорочення внутрішнього валового продукту	Виробнича
2	Зниження інвестиційної активності	Інвестиційна
	Критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромисловому комплексі, системах життєзабезпечення;	
	загострення проблеми підтримання в належному технічному стані ядерних об'єктів на території України	
	Небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в стратегічних галузях економіки	
3	Зниження інноваційної активності, науково-технічного і технологічного потенціалу	Інноваційна
	Скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку	
4	Ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки	Макроекономічна
	Неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці	
	«Тінізація» національної економіки	
	Переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними	
	Недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці	
5	Нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики	Фінансова
	Велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів	
	Відсутність ефективною програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків	
6	Критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку	Зовнішньоекономічна
	Нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості	
7	Критичний стан з продовольчим забезпеченням населення	Продовольча
8	Неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави	Енергетична

З позицій публічного управління економічна безпека держави виконує системоутворювальну функцію, оскільки охоплює всі сфери економічних відносин і безпосередньо впливає на фінансову, соціальну, інвестиційну та зовнішньоекономічну політику. Її забезпечення передбачає узгоджену діяльність органів державної влади, спрямовану на формування сприятливого економічного середовища, мінімізацію ризиків та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Система економічної безпеки держави має складну ієрархічну будову та включає сукупність взаємопов'язаних елементів. У наукових дослідженнях до її ключових складових зазвичай відносять фінансову, бюджетну, податкову, інвестиційну, зовнішньоекономічну, виробничу, енергетичну, соціальну, інноваційну та інформаційно-цифрову безпеку (рис.1.1).

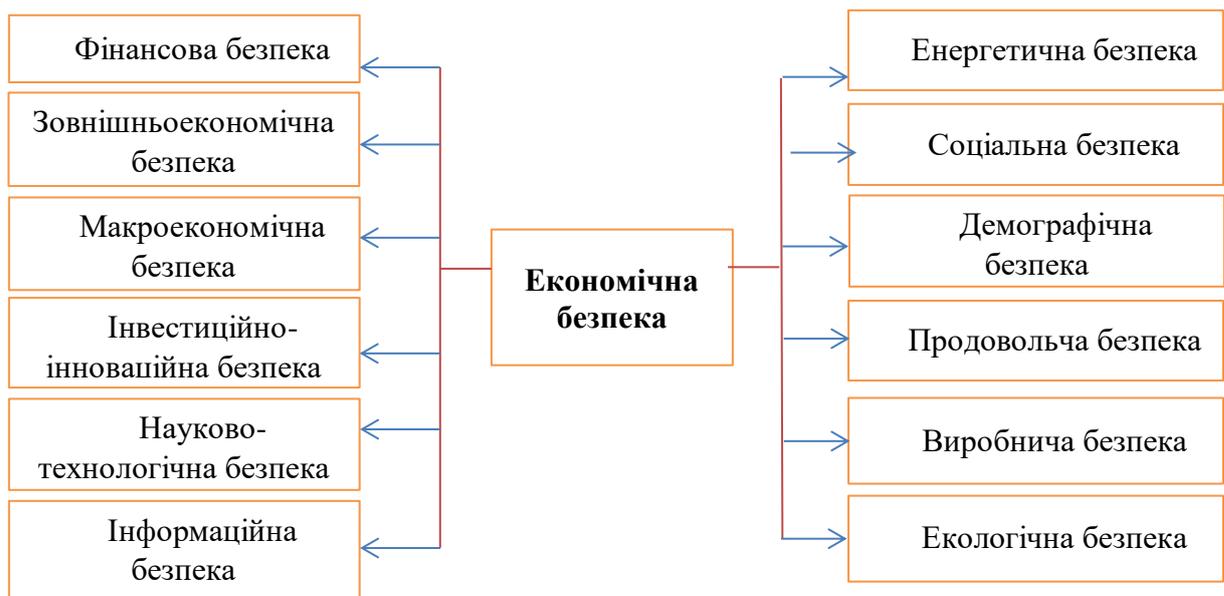

Рис.1.1. Основні складові економічної безпеки держави

Кожен із зазначених елементів характеризується власними об'єктами регулювання, специфічними ризиками та інструментами державного впливу, водночас функціонуючи у тісній взаємодії з іншими складовими єдиної системи.

Фінансова безпека відображає спроможність держави підтримувати стабільність фінансової системи, забезпечувати ефективне функціонування бюджетної та банківської сфер, а також здійснювати контроль за станом

державного боргу й реалізацією грошово-кредитної політики. Бюджетна і податкова безпека визначають ступінь збалансованості бюджетної системи та результативність процесів формування доходів, що безпосередньо впливає на виконання державою соціально-економічних функцій.

Зовнішньоекономічна безпека спрямована на захист національних економічних інтересів у сфері міжнародної торгівлі, інвестиційної діяльності та митного регулювання. Вона передбачає диверсифікацію зовнішніх зв'язків, зменшення критичної залежності від окремих ринків і контрагентів, а також запобігання проявам недобросовісної конкуренції. Водночас виробнича й інвестиційна безпека орієнтовані на стимулювання розвитку реального сектору економіки, модернізацію виробничих потужностей і формування сприятливого інвестиційного середовища.

Економічна безпека держави формується на кількох рівнях. Я.А. Жаліло розглядає три основні рівні економічної безпеки: індивідуума, суб'єкта господарської діяльності та держави, які є неподільними [22, с.88]. Т.М. Гладченко обґрунтовує доцільність виокремлення таких рівнів економічної безпеки, як рівень держави, регіону, галузі, підприємства, людини [10, с.5–7]. Т.Г. Васильців виділяє економічну безпеку держави, регіонів, у галузево-секторальному аспекті, на мікрорівні ієрархії управління, суспільства (угруповання), особи [8, с.15].

В умовах сучасних трансформаційних процесів особливої актуальності набувають інноваційна та інформаційно-цифрова складові економічної безпеки, які характеризують здатність держави до впровадження передових технологій, розвитку цифрової інфраструктури, захисту економічної інформації та збереження конкурентних позицій у глобальному цифровому просторі. Посилення цих напрямів є необхідною передумовою підвищення результативності публічного управління та адаптації національної економіки до структурних змін світового господарства.

Існує чимало загроз, які в різний спосіб негативно позначаються на економічній безпеці України. У науковій літературі пропонують велику

кількість різних критеріїв для класифікації загроз. Багатокритеріальна класифікація дозволяє здійснити комплексну оцінку різноманітності загроз, масштабів їхнього прояву та джерел виникнення, а це, своєю чергою, сприяє ефективності прийняття управлінських рішень, спрямованих на попередження їхнього впливу, а не лише на подолання наслідків (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація загроз економічній безпеці держави

Критерій	Характеристика
Місце (джерело) виникнення	Зовнішні (екзогенні), внутрішні (ендогенні)
Характер виникнення	Об'єктивні, суб'єктивні
Ступінь керованості	Керовані, некеровані
Значення	Першочергові, другорядні
Характер (ступінь) небезпеки	Реальні, потенційні
Можливість прогнозування	Прогнозовані, непрогнозовані
Форма прояву	Явні, приховані
За строком дії	Постійні, довготривалі, середньотривалі, короткочасні, миттєві
Характер спрямування	Прямі (безпосередні), непрямі (опосередковані)
Масштаб здійснення	Глобальні, загальнонаціональні, локальні, індивідуальні
Величина втрат	Несуттєві, істотні, критичні, катастрофічні
Сфера спрямування	Виробничі, демографічні, енергетичні, зовнішньоекономічні, інвестиційноінноваційні, макроекономічні, продовольчі, соціальні, фінансові

Джерело: [38].

Наведена класифікація наявних загроз економічній безпеці держави, яка враховує як традиційні, так і специфічні ознаки, може бути використана для їх ідентифікації, визначення причинно-наслідкових зв'язків, оцінки масштабів їхнього прояву, а також для планування та реалізації комплексу заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави.

Отже, економічна безпека держави постає як багатовимірна система, що поєднує взаємозалежні елементи економічної політики й механізми публічного управління. Її зміст полягає у забезпеченні економічної стійкості, суверенітету та соціальної рівноваги, тоді як ефективне управління складовими економічної безпеки є одним із ключових завдань сучасної держави та основою формування довгострокових стратегій розвитку.

1.2 Система суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави та місце Державної аудиторської служби України в цій системі

Економічна безпека держави розглядається в наукових джерелах як складна інституційно-функціональна система, що забезпечує стійкість національної економіки до внутрішніх і зовнішніх загроз та можливість її подальшого розвитку. Забезпечення економічної безпеки передбачає узгоджену діяльність суб'єктів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних та контрольних інститутів, кожен із яких виконує певні функції щодо виявлення, нейтралізації та мінімізації ризиків для економічної стабільності. Так, у дослідження Зуба В.В. наголошується, що «механізм забезпечення економічної безпеки включає комплекс нормативно-правових, інституційних, організаційних і технологічних заходів, спрямованих на захист економічних інтересів держави від негативних впливів. Система таких суб'єктів охоплює як вищі органи державної влади, так і спеціалізовані державні органи, відповідальні за різні напрями забезпечення безпеки (макроекономічного, фінансового, виробничого тощо)». [25, с.98]

У системі публічного управління економічна безпека розглядається як результат цілеспрямованої діяльності сукупності суб'єктів, наділених відповідними повноваженнями у фінансово-економічній сфері.

Система суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави формується як багаторівнева та багатокомпонентна структура, що охоплює органи законодавчої, виконавчої та судової влади, а також спеціалізовані органи контролю і нагляду. Її функціонування ґрунтується на принципах законності, координації, ієрархічності, відповідальності та орієнтації на публічний інтерес.

У контексті національної безпеки економічна безпека не лише виступає як результат функціонування економічної системи, але і як об'єкт системної діяльності уповноважених органів державної влади. В Україні до суб'єктів забезпечення економічної безпеки належать Президента України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони

України, Національний банк України, Міністерство фінансів, Міністерство економіки, правоохоронні органи та спеціалізовані інституції, що реалізують відповідну державну політику та заходи контролю. Кожен із зазначених суб'єктів реалізує власні функції, проте їх діяльність має бути узгодженою та взаємодоповнювальною. (додаток Б)

Державний фінансовий контроль виступає важливим інструментом реалізації фінансової політики та складовою механізму забезпечення економічної безпеки. Він поєднує контрольні, аналітичні та превентивні функції, що дозволяє не лише фіксувати порушення, а й формувати підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у майбутньому.

Порівняльний аналіз повноважень суб'єктів забезпечення економічної безпеки свідчить, що Державна аудиторська служба України займає проміжне, але стратегічно важливе місце між органами стратегічного управління та правоохоронними інституціями. На відміну від останніх, ДАСУ виконує переважно превентивну й аналітичну функції, що дозволяє виявляти загрози економічній безпеці на ранніх стадіях та формувати управлінські рекомендації для органів виконавчої влади. Саме така роль робить ДАСУ ключовим елементом системи публічного управління економічною безпекою в довгостроковій перспективі. Її діяльність регламентується Бюджетним кодексом України, Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» та іншими нормативно-правовими актами.

Загальні органи державної влади здійснюють функції стратегічного планування, нормативно-правового забезпечення, координації й оцінювання результатів державної політики у сфері економічної безпеки. Вони приймають рішення щодо основних напрямів поведінки держави в умовах економічних викликів, визначають механізми реагування на загрози та формують базові принципи управління цими процесами.

Окреме місце у системі економічної безпеки займають спеціалізовані органи державного фінансового контролю, які опосередковано забезпечують захист економічних інтересів держави, здійснюючи аудит, ревізії, аналіз

використання бюджетних ресурсів та інші форми контролю. До них належать, зокрема, Рахункова палата України, Державна фіскальна служба та Державна аудиторська служба України (ДАСУ). [16]

Державний фінансовий контроль є невід'ємною функцією публічного управління та інструментом реалізації фінансової політики держави. Державний фінансовий контроль покликаний забезпечувати законність, фінансову дисципліну і раціональність у формуванні та використанні публічних фінансових ресурсів, де ефективність державного фінансового контролю визначає економічне й політичне благополуччя держави, адже саме через систему контролю держава формує і ефективно спрямовує свої фінансові ресурси на досягнення суспільних цілей [26].

Державний фінансовий контроль охоплює різні стадії управління фінансами – від попереднього контролю при плануванні бюджету до поточного моніторингу виконання фінансових операцій і наступного контролю (аудиту) вже після використання коштів. Сукупність цих функцій забезпечується через спеціально уповноважені органи і механізми, що формують систему державного фінансового контролю. Система державного фінансового контролю в Україні (рис. 1.2) представлена рядом органів, кожен з яких виконує визначені контрольні функції.

У межах цілісної системи державного фінансового контролю вертикальна підзвітність виступає ключовим механізмом демократичного нагляду за використанням публічних фінансових ресурсів. Рахункова палата здійснює інформування Верховної Ради України шляхом подання щорічних і спеціальних звітів, які розглядаються в профільних комітетах та на пленарних засіданнях парламенту, що забезпечує реалізацію політичної відповідальності уряду за виконання державного бюджету.

Державна аудиторська служба України, будучи підзвітною Кабінету Міністрів України через Міністерство фінансів, надає виконавчій владі результати контрольних заходів, аудиторські висновки та пропозиції щодо усунення виявлених порушень, що створює умови для своєчасного коригування

управлінських рішень.

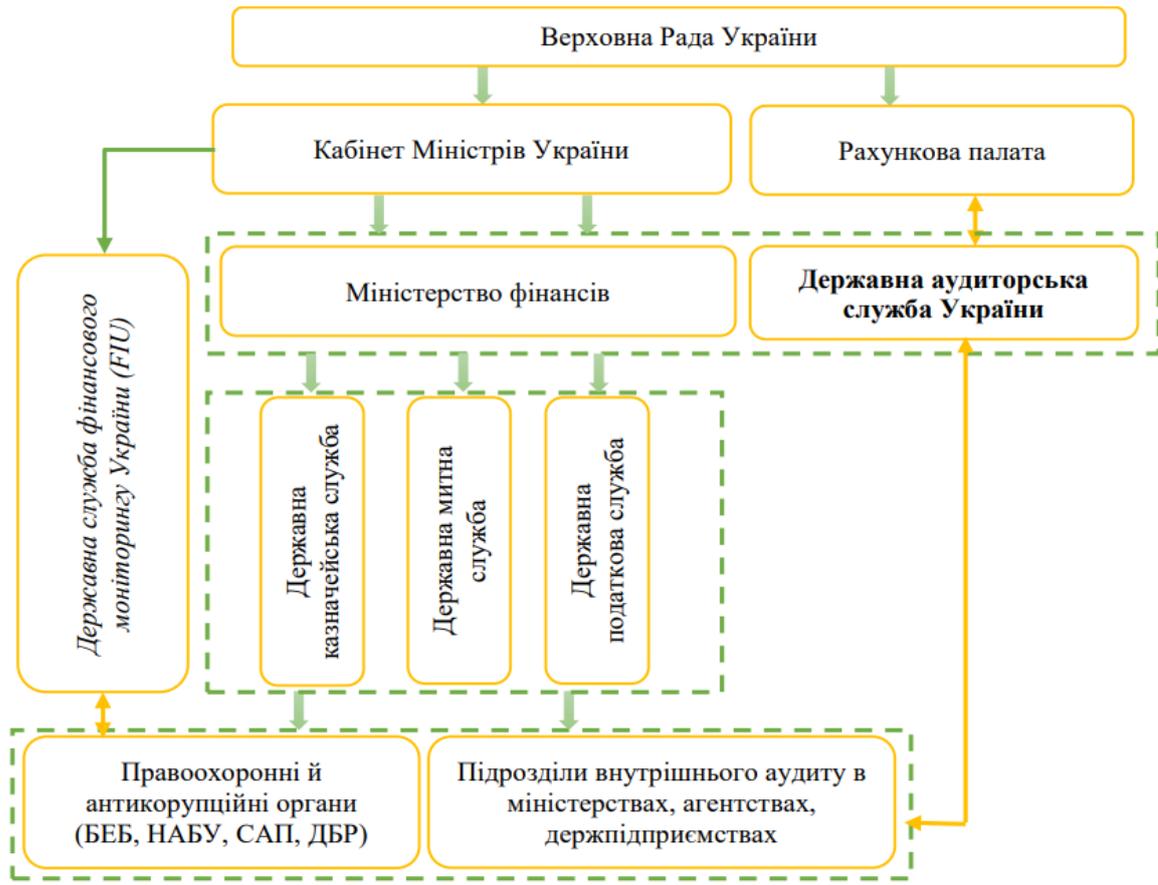

Рис. 1.2 Система державного фінансового контролю в Україні
Джерело: [26].

Водночас підрозділи внутрішнього аудиту звітують безпосередньо керівникам головних розпорядників бюджетних коштів, формуючи рекомендації з удосконалення систем внутрішнього контролю, завдяки чому відповідальність за ефективність і законність управління фінансами закріплюється на рівні кожної бюджетної установи.

Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство фінансів. Основною функцією ДАСУ є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, що включає оцінку ефективного, законного, цільового і результативного використання публічних фінансових ресурсів, державного майна та активів. [16].

У механізмі економічної безпеки діяльність ДАСУ виконує функцію

контролю та аналітично-оцінної підтримки державних рішень у фінансово-економічній сфері. Послідовне виявлення фактів неефективного використання бюджетних коштів, порушень бюджетного та податкового законодавства, а також надання рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків сприяють зниженню ризиків для фінансової стабільності країни. Такий контроль дозволяє не лише виявляти порушення, а й формувати інформаційну базу для коригування економічної політики та підвищення результативності публічного управління. [16].

У системі забезпечення економічної безпеки ДАСУ виконує стратегічно важливу функцію контролю за формуванням, розподілом і використанням публічних фінансових ресурсів. Через проведення державних фінансових аудитів, ревізій, інспектувань та моніторингу публічних закупівель служба виявляє фінансові правопорушення, втрати бюджету та неефективні управлінські рішення, які становлять загрозу економічній стабільності держави.

Важливою особливістю діяльності ДАСУ є її превентивний характер. Аналітичні матеріали та рекомендації, сформовані за результатами контрольних заходів, використовуються органами державної влади для вдосконалення бюджетного планування, фінансового менеджменту та підвищення результативності використання публічних коштів. У цьому контексті ДАСУ виступає не лише контролюючим, а й управлінським суб'єктом у системі публічного управління економічною безпекою.

Забезпечення економічної безпеки потребує постійної координації між ДАСУ та іншими суб'єктами публічного управління. Результати діяльності служби використовуються Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України, правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування для прийняття управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію фінансових ризиків.

У перспективі посилення ролі ДАСУ пов'язується з розвитком ризик-орієнтованих підходів, цифровізації фінансового контролю та інтеграції контрольних функцій у систему стратегічного управління публічними

фінансами. Це створює умови для підвищення адаптивності системи економічної безпеки до нових викликів і загроз.

З огляду на сучасні виклики, зокрема умови воєнного стану та значну невизначеність економічної ситуації, роль ДАСУ в системі суб'єктів забезпечення економічної безпеки є актуальною і посилюється. Її діяльність не лише підсилює інституційну спроможність держави в частині захисту фінансових інтересів, а й сприяє зростанню прозорості й підзвітності публічних фінансів, що є важливим механізмом протидії корупційним ризикам та неефективному управлінню ресурсами.

ДАСУ є важливим елементом стримування корупції та неефективного управління, що прямо впливає на фінансову стійкість та економічну безпеку держави, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови.

Таким чином, Державна аудиторська служба України займає значне місце в системі суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави, поєднуючи функції контролю, оцінки та аналітичного забезпечення державної політики. Її діяльність забезпечує нормативно-організаційне підґрунтя для формування ефективної політики економічної безпеки, взаємодіючи з іншими органами державної влади та спеціалізованими інституціями в межах загальної системи публічного управління.

1.3. Теоретичні підходи до оцінювання впливу державного аудиту на економічну стабільність

У сучасних умовах трансформації публічного управління та посилення ризиків для економічної безпеки держави особливої актуальності набуває питання оцінювання впливу державного аудиту на забезпечення економічної стабільності. Узагальнення наукових підходів дозволяє стверджувати, що оцінювання впливу державного аудиту на економічну стабільність має здійснюватися з урахуванням як кількісних, так і якісних параметрів функціонування публічних фінансів. Державний аудит у цьому контексті постає

не лише як інструмент контролю законності та цільового використання бюджетних коштів, а як важливий фактор формування стійкого економічного середовища та зниження системних фінансових ризиків

У науковій літературі сформувалося кілька основних теоретичних підходів до аналізу та оцінювання впливу державного аудиту на економічну стабільність. Найбільш поширеним є інституціональний підхід, відповідно до якого державний аудит розглядається як формальний інститут, що забезпечує дотримання встановлених правил управління публічними ресурсами, знижує рівень опортуністичної поведінки та мінімізує трансакційні витрати в бюджетній системі. З позицій цього підходу ефективність аудиту безпосередньо впливає на фінансову дисципліну, рівень довіри до державних інститутів і макроекономічну стабільність[19].

В межах системного підходу державний аудит трактується як складова цілісного механізму публічного фінансового управління, що взаємодіє з бюджетною, податковою, борговою та соціальною політикою. Оцінювання його впливу передбачає аналіз здатності аудиторських інститутів виявляти системні ризики, попереджати фінансові порушення та сприяти прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Економічна стабільність у цьому контексті розглядається як результат узгодженого функціонування всіх елементів фінансово-економічної системи.

Значне поширення отримав функціональний підхід, який зосереджується на аналізі ключових функцій державного аудиту - контрольної, превентивної, аналітичної та консультативної. Згідно з цим підходом, вплив аудиту на економічну стабільність проявляється через зменшення бюджетних втрат, підвищення ефективності використання державних коштів, удосконалення управління державними активами та зниження корупційних ризиків.

У рамках ризик-орієнтованого підходу державний аудит розглядається як інструмент управління фінансовими та економічними ризиками. Оцінювання його впливу здійснюється з урахуванням здатності аудиторських органів своєчасно ідентифікувати загрози фінансовій стабільності, прогнозувати

негативні тенденції та надавати рекомендації щодо їх нейтралізації. Такий підхід є особливо актуальним в умовах воєнного стану та макроекономічної нестабільності.

Окреме місце займає підхід, заснований на принципах належного врядування (good governance), відповідно до якого державний аудит виступає інструментом забезпечення прозорості, підзвітності та верховенства права у сфері управління публічними фінансами. У цьому контексті економічна стабільність розглядається як похідна від якості інституційного середовища та ефективності механізмів контролю.

У контексті воєнного стану важливість фінансового контролю зростає, оскільки виникає необхідність у швидкому реагуванні на нові виклики та ризики, зумовлені воєнними діями. Сучасні методи фінансового контролю мають бути адаптовані до нових умов для забезпечення стабільності та стійкості державних фінансів.

Існуючі методи фінансового контролю в Україні включають державний фінансовий аудит, внутрішній аудит, казначейське обслуговування та контроль з боку Верховної Ради України та Рахункової палати (табл.1.3)

Таблиця 1.3

Порівняльний аналіз методів фінансового контролю

Метод	Переваги	Недоліки
Державний фінансовий аудит	Незалежність, високий рівень об'єктивності, систематичність	Тривалість перевірок, висока вартість, можливі бюрократичні перешкоди
Внутрішній аудит	Оперативність, можливість швидкого реагування на порушення	Можлива залежність від керівництва установи, обмежений обсяг ресурсів
Казначейське обслуговування	Поточний контроль за фінансовими операціями, високий рівень автоматизації процесів	Відсутність аналізу ефективності витрат, обмежений доступ до інформації про всі витрати
Контроль з боку Верховної Ради та Рахункової палати	Систематичний нагляд, висока відповідальність	Залежність від політичної ситуації, обмежені можливості оперативного втручання

Державний фінансовий аудит як ключовий інструмент зовнішнього

контролю реалізується Рахунковою палатою України та передбачає оцінювання результативності, економічності й правомірності використання коштів державного бюджету. Внутрішній аудит здійснюється в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади та підпорядкованих установах і спрямований на забезпечення належного внутрішнього контролю, а також аналіз ефективності управління бюджетними ресурсами.

Казначейське обслуговування, яке забезпечує Державна казначейська служба України, виконує функції поточного (операційного) контролю за рухом бюджетних коштів, зокрема шляхом перевірки правомірності фінансових операцій та відповідності здійснюваних видатків затвердженим бюджетним призначенням. Парламентський контроль, що здійснюється Верховною Радою України за участю Рахункової палати, охоплює моніторинг виконання Державного бюджету, аналіз фінансової звітності та підготовку пропозицій щодо вдосконалення системи державного фінансового контролю.

Основними інструментами фінансового контролю виступають фінансова звітність, аудиторські перевірки, бюджетний моніторинг, застосування інформаційних технологій та спеціальні контрольні заходи. Фінансова звітність формує інформаційну основу для аналізу та контролю виконання бюджетних програм, аудиторські перевірки дають змогу оцінити ефективність використання бюджетних коштів і виявити можливі порушення, а бюджетний моніторинг передбачає безперервне відстеження динаміки бюджетних показників і своєчасне реагування на виявлені відхилення.

Фінансова звітність виступає фундаментальним компонентом системи фінансового контролю, оскільки формує релевантний інформаційний базис для системного аналізу та моніторингу реалізації бюджетних програм. Високий рівень верифікованості даних є пререквізитом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Водночас значна концентрація та масивність інформаційних потоків можуть зумовлювати когнітивне перевантаження аналітичного процесу. Ефективна експлуатація звітних даних потребує високого рівня професійних компетенцій аналітиків, здатних до інтерпретації та обробки

масштабних масивів неструктурованих даних.

Аудиторська перевірка посідає ключове місце у процесі ідентифікації правопорушень та оцінки ефективності використання бюджетних асигнувань. Інституційна незалежність аудиторів гарантує об'єктивність контрольних заходів, проте процедурна реалізація аудиту характеризується значною тривалістю та високою ресурсомісткістю. Крім того, існує ризик суб'єктивної упередженості, що може детермінувати викривлення результатів перевірки.

Бюджетний моніторинг забезпечує континуальний нагляд за виконанням планових показників, що дозволяє здійснювати оперативне реагування на виявлені залежності. Висока трудомісткість зазначеного процесу вимагає залучення значних ресурсів, а кореляція результатів із якістю вхідної інформації безпосередньо впливає на прецизійність моніторингу. Контрольні заходи, зокрема ревізії та інспекції, дають змогу діагностувати порушення в режимі реального часу. Превентивні механізми сприяють мінімізації фінансових ризиків, хоча ризик суб'єктивізму під час їх впровадження залишається актуальним. Додатковим дестабілізуючим фактором може виступати обмежений доступ до інформації, що нівелює повноту контрольних процедур.

Інтеграція інформаційних технологій у систему фінансового контролю сприяє автоматизації операційних процесів, підвищенню точності дескриптивного аналізу та експедитивності отримання результатів. Попри значні інвестиційні витрати на впровадження та підтримку ІТ-інфраструктури, цифрові рішення є дієвим інструментом забезпечення транспарентності та оперативності контролю. Внутрішній аудит, у свою чергу, забезпечує високу швидкість реагування на внутрішні порушення. Проте його об'єктивність може бути обмежена через управлінську залежність від керівництва інституції. Дефіцит ресурсного забезпечення також виступає бар'єром для повномасштабної реалізації функцій внутрішнього аудиту.

Через мережу міжрегіональних офісів ДАСУ здійснює ревізії на місцях, що дозволяє оперативно реагувати на локальні ризики бюджету та попереджати незаконні витрати до того, як вони набудуть системного характеру.

Ризикоорієнтований підхід до планування заходів, зафіксований у стратегічних документах служби, оптимізує використання ресурсів аудиту й підвищує віддачу від контрольних дій [20].

ДАСУ не лише виявляє порушення, а й надає управлінські рекомендації міністерствам і іншим розпорядникам коштів щодо усунення системних недоліків. Плани заходів із виправлення порушень погоджуються з Кабінетом Міністрів, що сприяє інтеграції результатів аудиту в поточну бюджетну політику [13].

Таким чином, теоретичні підходи до оцінювання впливу державного аудиту на економічну стабільність відзначаються багатовимірністю та міждисциплінарним характером. Їх узагальнення дозволяє розглядати державний аудит як ключовий інструмент забезпечення фінансової дисципліни, зниження системних ризиків і формування передумов для сталого економічного розвитку держави, що є важливим для вдосконалення механізмів публічного управління в Україні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1. Практична реалізація законодавчих повноважень ДАСУ у сфері забезпечення економічної безпеки

Забезпечення економічної безпеки держави значною мірою залежить від ефективності функціонування системи державного фінансового контролю, ключовим суб'єктом якої є Державна аудиторська служба України (далі - ДАСУ). Законодавче регулювання її діяльності формує правові засади реалізації контрольних, аналітичних і превентивних функцій, спрямованих на захист фінансових інтересів держави та раціональне використання публічних ресурсів.

Практична діяльність Державної аудиторської служби України свідчить, що законодавчо закріплені повноваження служби знаходять реальне втілення у механізмах запобігання фінансовим загрозам та мінімізації ризиків для економічної безпеки держави. При взаємодії з контролюючими органами варто завжди спиратись на законодавство, яке з різних сторін регулює такі процеси, тобто нормативно-правові акти, що визначають права та обов'язки ДАСУ, порядок реалізації контрольних функцій, права замовників при взаємодії з аудиторами, механізми реалізації рішень ДАСУ.

Зокрема, результати державних фінансових аудитів і ревізій, що проводяться ДАСУ, використовуються органами виконавчої влади для коригування бюджетної політики, удосконалення процедур закупівель та підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Мету і законодавчі повноваження ДАСУ надано на рис. 2.1

Базовим нормативно-правовим актом, що визначає правовий статус, повноваження та основні напрями діяльності ДАСУ, є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні».

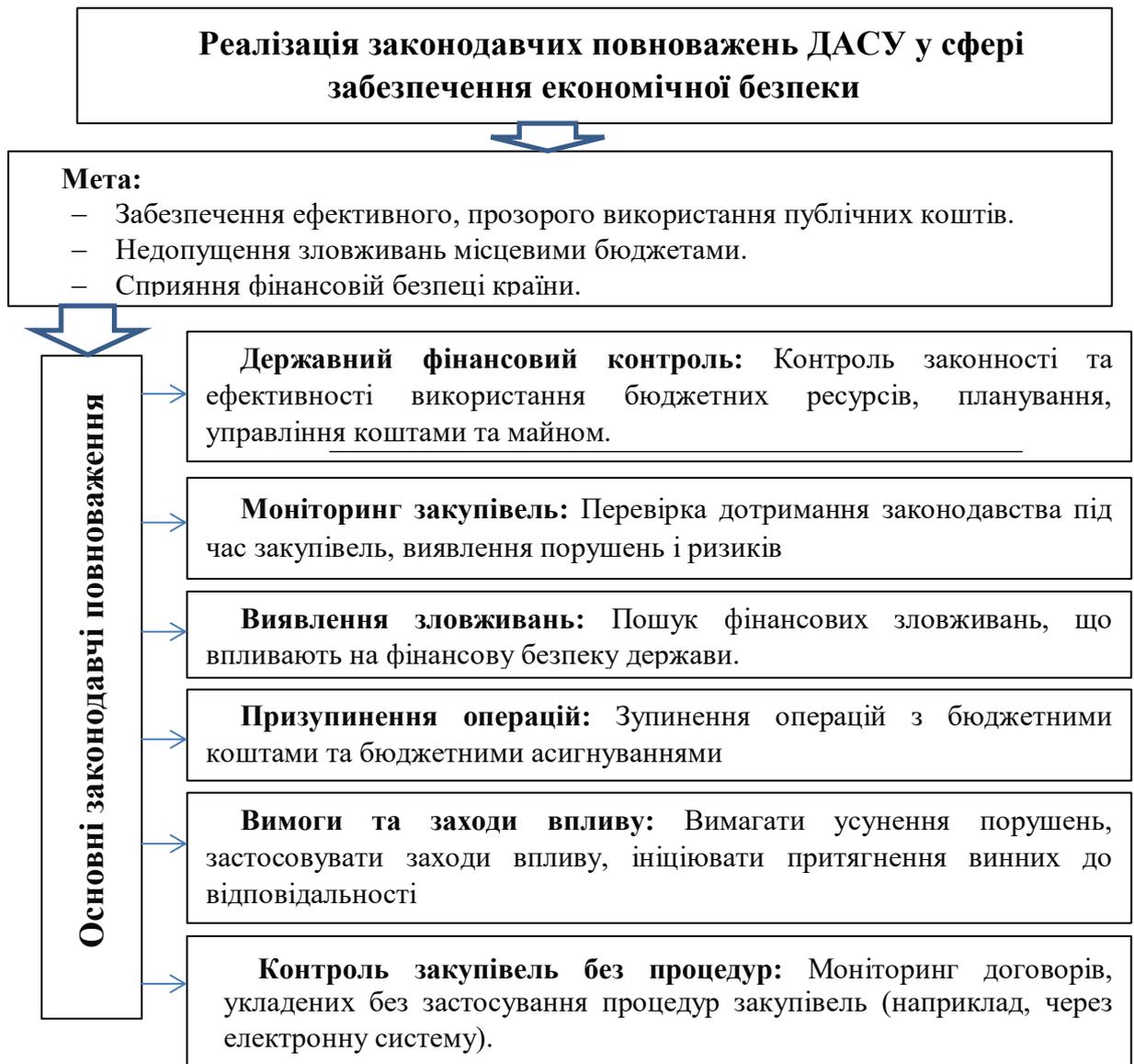

Рис. 2.1 Законодавчі повноваження ДАСУ

Джерело: побудовано автором

У зазначеному законі державний фінансовий контроль трактується як система заходів, спрямованих на перевірку законності, ефективності та результативності використання державних і комунальних фінансових ресурсів, що безпосередньо пов'язано з підтриманням економічної безпеки держави.[зу]

Правовий статус і структура ДАСУ закріплені постановою Кабінету Міністрів України № 43 від 3 лютого 2016 р., що затвердила Положення про службу та чітко окреслила її повноваження [39]. У компетенцію органу входить проведення ревізій, державних фінансових аудитів, перевірок і моніторингу публічних закупівель, а також формування пропозицій Міністру фінансів щодо

розвитку державної політики у сфері фінконтролю. Такі завдання офіційно перелічено на порталі Міністерства фінансів [33], що підкреслює підзвітність ДАСУ уряду та її ключову роль у виконавчій гілці влади.

Важливе місце в нормативному забезпеченні діяльності ДАСУ посідає Бюджетний кодекс України, який визначає принципи бюджетної системи, порядок здійснення бюджетного процесу та вимоги до контролю за використанням бюджетних коштів. Положення Кодексу закріплюють повноваження органів державного фінансового контролю щодо перевірки дотримання бюджетного законодавства, оцінювання ефективності бюджетних програм і попередження фінансових порушень, що має стратегічне значення для фінансової та бюджетної складових економічної безпеки.[6]

У практиці ДАСУ важливе місце посідає аудит ефективності бюджетних програм, який дозволяє оцінити не лише законність здійснення видатків, а й ступінь досягнення запланованих соціально-економічних результатів. Саме цей напрям діяльності безпосередньо пов'язаний із забезпеченням економічної безпеки, оскільки неефективне використання бюджетних ресурсів створює довгострокові загрози фінансовій стабільності та економічному розвитку держави. Рекомендації, сформульовані за результатами таких аудитів, стають підґрунтям для оптимізації державних програм і зменшення нераціональних витрат та затверджені порядками проведення Державних аудитів №517 та № 252.[48]

Організаційно-правові засади діяльності ДАСУ конкретизуються у підзаконних нормативних актах, зокрема у постановах Кабінету Міністрів України, які визначають структуру служби, порядок проведення державних фінансових аудитів, ревізій і перевірок. Відповідні нормативні документи регламентують застосування ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє зосереджувати контрольні заходи на найбільш вразливих з точки зору економічної безпеки сферах.

Окремий аспект законодавчого регулювання діяльності ДАСУ пов'язаний із її роллю у забезпеченні економічної безпеки в умовах кризових явищ та

воєнного стану. У цей період законодавство передбачає можливість застосування спрощених процедур контролю, водночас посилюючи вимоги до прозорості та обґрунтованості використання бюджетних коштів, зокрема тих, що спрямовуються на оборону, гуманітарну допомогу та відновлення економіки. Такий підхід сприяє збереженню балансу між оперативністю управлінських рішень і належним рівнем фінансової дисципліни.

У наукових дослідженнях наголошується, що законодавче забезпечення діяльності ДАСУ виконує не лише регуляторну, а й превентивну функцію, оскільки чітке визначення повноважень і процедур державного аудиту знижує ризики зловживань у сфері публічних фінансів та підвищує відповідальність розпорядників бюджетних коштів. Водночас ефективність правового регулювання значною мірою залежить від узгодженості норм фінансового, бюджетного та адміністративного законодавства.

Служба здійснює як пост-аудит, так і ризик-орієнтований моніторинг процедур у системі ProZorro, надсилаючи замовникам обов'язкові для розгляду рекомендації та, у разі потреби, передаючи матеріали до правоохоронних органів. Європейська Комісія у звіті з розширення 2024 р. прямо визначила ДАСУ стержнем посилення контролю над закупівлями й рекомендувала уряду підготувати «дорожню карту» для розвитку цього напрямку [67]. Той самий звіт ЄС зафіксував, що ДАСУ призначено національним контактним пунктом для взаємодії з OLAF та Європейською палатою аудиторів у питаннях боротьби зі зловживаннями коштами Євросоюзу [67]. Це підсилює міжнародну вагу служби й робить її ключовим партнером у майбутньому адмініструванні фондів післявоєнної відбудови. Через мережу міжрегіональних офісів ДАСУ здійснює ревізії на місцях, що дозволяє оперативно реагувати на локальні ризики бюджету та попереджати незаконні витрати до того, як вони набудуть системного характеру. Ризикоорієнтований підхід до планування заходів, зафіксований у стратегічних документах служби, оптимізує використання ресурсів аудиту й підвищує віддачу від контрольних дій [58]. ДАСУ не лише виявляє порушення, а й надає управлінські рекомендації міністерствам і іншим

розпорядникам коштів щодо усунення системних недоліків. Плани заходів із виправлення порушень погоджуються з Кабінетом Міністрів, що сприяє інтеграції результатів аудиту в поточну бюджетну політику [15]

Верховна Рада розширила повноваження Держаудитслужби щодо покарання за порушення під час оприлюднення інформації про використання публічних коштів. Законом розширюються терміни накладення адміністративних стягнень судами за вчинення правопорушень у сфері публічних закупівель. Державній аудиторській службі України надані повноваження притягати керівників розпорядників та одержувачів коштів державного і місцевих бюджетів, підприємств державного та комунального сектору економіки за неоприлюднення, несвоєчасне оприлюднення, оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено Законом України «Про відкритість використання публічних коштів» на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів. Після набрання чинності закону таке стягнення може бути накладене протягом одного року з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Transparency International Ukraine загалом позитивно оцінює нововведення цього законопроекту, адже він посилює відповідальність за порушення вимог щодо оприлюднення інформації про використання публічних коштів.

Суди зможуть накладати штрафи за адмінправопорушення у сфері закупівель протягом 1 року з дня виявлення порушення (замість 6 місяців).

Штраф за неоприлюднення інформації на spending.gov.ua про використання публічних коштів – сягатиме від 850 до 1190 гривень. Оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації, несвоєчасне її оприлюднення - теж передбачили як правопорушення з таким самим штрафом. Складати протоколи і накладати штрафи буде Держаудитслужба [13].

Держаудитслужба та її територіальні органи зможуть збирати персональні дані для ведення справ про адмінправопорушення, в тому числі з Єдиного державного демографічного реєстру[69]

Таким чином, законодавче регулювання діяльності Державної аудиторської служби України формує інституційне підґрунтя для реалізації її функцій у системі забезпечення економічної безпеки держави. Наявна нормативно-правова база створює умови для здійснення комплексного фінансового контролю, спрямованого на запобігання фінансовим загрозам, підвищення ефективності управління публічними ресурсами та зміцнення економічного суверенітету України.

2.2. Оцінка стану та динаміки роботи Державної аудиторської служби України за 2023-2024 роки

Оцінювання стану та динаміки діяльності Державної аудиторської служби України (ДАСУ) є важливим елементом аналізу ефективності системи державного фінансового контролю та її впливу на забезпечення економічної безпеки держави. В умовах бюджетних обмежень, воєнного стану та зростання ризиків нецільового використання публічних ресурсів роль ДАСУ як інституту превентивного та аналітичного контролю істотно зросла.

Аналіз офіційних звітів ДАСУ за останні роки свідчить про трансформацію пріоритетів контрольної діяльності від переважно фіскального контролю до аудиту ефективності, оцінювання результативності бюджетних програм і застосування ризик-орієнтованого підходу. Це відображається як у кількісних показниках діяльності, так і в якісних змінах методології державного аудиту.

Протягом 2023–2025 років діяльність Державної аудиторської служби України характеризувалася глибокою трансформацією, зумовленою необхідністю забезпечення економічної стабільності в умовах тривалого воєнного стану та виконання міжнародних зобов'язань у межах програми Ukraine Facility.

Динаміку проведених контрольних заходів за 2023-2025 рр. надано на рис.2.2.

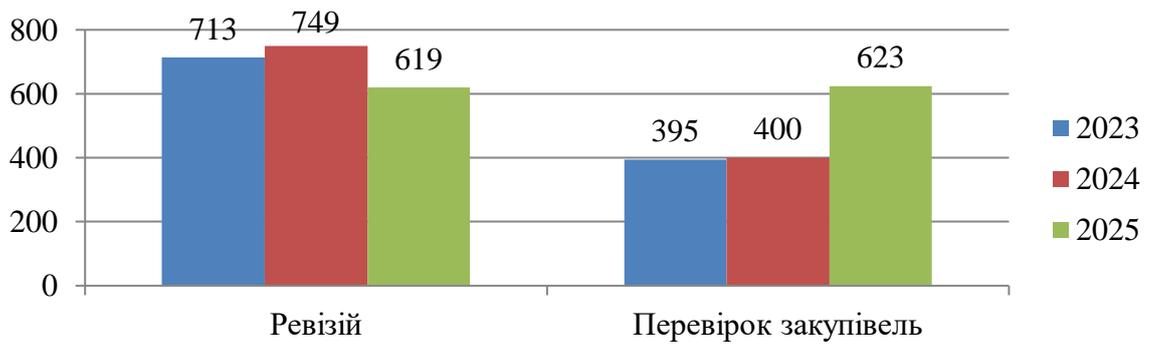

Рис. 2.2. Динаміка проведених контрольних заходів за 2023-2025 рр.

Джерело: побудовано автором на основі звітів ДАСУ за 2023-2025 рр [52;53;54]

За даними, відображеними на рисунку, за 11 місяців значно зросла кількість у 2025 році перевірок закупівель. Протягом січня – листопада 2025 року проведено 619 ревізій та 623 перевірки закупівель, під час яких перевірено майже 1,2 тис. підприємств, установ і організацій.

Попри відчутне скорочення чисельності штату Держаудитслужби (майже на 19%), у 2024 році вдалося охопити контролем та дослідженнями 3,6 трильйона гривень фінансових та матеріальних ресурсів. Цей показник вдвічі перевищує аналогічний сегмент 2023 року і майже на 4% перевищує касові видатки загального фонду Державного бюджету України за 2024 рік [7].

За підсумками 2024 року ДАСУ продемонструвала суттєве зростання масштабів охоплення контролем державних ресурсів. Зокрема, у 2024 році аудиторами було охоплено контрольними заходами та дослідженнями об'єкти на загальну суму 3,6 трлн грн. Було проведено близько 12 000 контрольних заходів, серед яких понад 10 400 - моніторинг закупівель, 1 149 інспекцій та 213 державних фінансових аудитів [54].

Контролем були охоплені практично всі найважливіші для суспільства галузі: оборона, енергетика, промисловість, транспорт, АПК, будівництво, інфраструктура, освіта і наука, охорона здоров'я, соціальний захист населення та місцеві бюджети.

Оцінка стану та динаміки роботи служби свідчить про поступовий перехід від формальної фіксації фінансових порушень до превентивного моніторингу та захисту стратегічних ресурсів держави (табл. 2.1)

Основні показники діяльності Державної аудиторської служби

України у 2023–2025 рр.

Показники	Роки		
	2023	2024	2025 (11 міс)
Загальна сума виявлених фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	211,0 млрд грн	41,2 млрд грн	7,7 млрд грн
Недоотримання фінансових ресурсів	351 об'єктів контролю понад 76,8 млрд грн	398 об'єктів контролю близько 31,6 млрд грн	416 об'єктів контролю понад 3,9 млрд грн
Недостачі ресурсів	131 об'єктів контролю близько 3,3 млрд грн	159 об'єктів контролю 62,5 млн грн	140 об'єктів контролю понад 27,4 млн грн
Кількість пропозиції щодо застосування фінансових санкцій до порушників фінансово-бюджетної дисципліни	190	174	210
За результатами проведених моніторинрів закупівель попереджено порушень	19,8 млрд грн	22,4 млрд грн	23,2 млрд грн
Упереджено втрат фінансових і матеріальних ресурсів внаслідок неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій	79,1 млрд грн	162,5 млрд грн	36,4 млрд грн

Джерело: складено автором на основі річних звітів Державної аудиторської служби України [52;53;54].

Динаміка повернення коштів до бюджету також демонструє висхідний тренд:

– У 2024 році зусиллями ДАСУ до бюджетів усіх рівнів та на рахунки підприємств повернуто 6,2 млрд грн [53].

– Станом на кінець 2025 року (січень-листопад) лише один регіональний підрозділ (наприклад, Східний офіс) забезпечив усунення порушень на суму майже 54,8 млн грн [54].

Ефективність діяльності Державної аудиторської служби України (ДАСУ) значною мірою проявляється в її здатності не лише виявляти порушення, але й запобігати їх виникненню в ключових сферах публічних фінансів. Аналітичні

дані за останні роки свідчать про реальний вплив контрольної діяльності ДАСУ на підвищення фінансової дисципліни та захист економічних інтересів держави.

Ефективність діяльності ДАСУ напряму пов'язана із співвідношенням досягнутих результатів до витрачених ресурсів. Тому, дослідження динаміки виявлення та забезпечення усунення операцій з ресурсами, проведених з порушенням чинного законодавства - наступний крок дослідження (табл .2.2)

Таблиця 2.2

Динаміка виявлення та забезпечення усунення операцій з ресурсами, проведених з порушенням чинного законодавства, що призвели до незаконних, нецільових витрат та недостач у січні-листопаді 2023 - 2025 роках

Фінансові порушення, що призвели до незаконних, нецільових витрат та недостач ресурсів	2023	2024	2025
Кількість підприємств, установ та організацій, на яких виявлено порушення	867	992	853
Виявлено, млн. грн	76 834,9	9 619,8	3 762,3
В т.ч. бюджетні кошти	6 182,7	4 938,5	3 064,3
Відшкодовано, млн. грн	4 127,2	1 689,4	1 916,1
Рівень усунення, %	5,37	17,56	50,93
В т.ч. бюджетні кошти	909,9	1025,3	1 461,9
Рівень усунення, %	14,72	20,76	47,71

Джерело: [52;53;54].

У 2024 році Державна аудиторська служба була трансформована у зв'язку з розширенням її повноважень до рівня Координаційної служби боротьби з шахрайством (Anti-Fraud Coordination Service - AFCOS) та посиленням її можливостей захищати фінансові інтереси Європейського Союзу та міжнародних партнерів. Це стало однією з ключових подій 2024–2025 і дозволило службі стати єдиним вікном взаємодії з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF). Даний крок безпосередньо впливає на економічну безпеку, оскільки гарантує захист фінансових інтересів ЄС у межах допомоги на суму 50 млрд євро [42].

У 2025 році ДАСУ сфокусувала увагу на найбільш критичних для

економічної безпеки секторах: енергетиці та обороні[54]..

Оборонний сектор характеризується тим, що протягом грудня 2025 року розпочато масштабні перевірки на 22 підприємствах АТ «Українська оборонна промисловість», у Міністерстві оборони, Державному операторі тилу (ДОТ) та Агентстві оборонних закупівель (ДОА) за період 2022–2025 років [63].

В сфері енергетики триває аудит НАЕК «Енергоатом», що охоплює 10 філій компанії, з метою запобігання нецільовому використанню коштів на фоні енергетичної кризи [63].

Як свідчать дані із офіційного сайту у 2022 році діяльність ДАСУ зазнала об'єктивного скорочення за кількісними показниками, що було зумовлено запровадженням воєнного стану та переорієнтацією державних ресурсів на першочергові потреби оборони і безпеки. Водночас уже у 2023–2024 роках спостерігається відновлення та зростання інтенсивності контрольної діяльності, насамперед за рахунок концентрації на найбільш ризикованих напрямках використання бюджетних коштів.

Позитивною динамікою характеризується збільшення частки аудитів ефективності, що свідчить про поступовий перехід ДАСУ від констатації порушень до оцінювання управлінських рішень і досягнення запланованих результатів. Такий підхід безпосередньо пов'язаний із завданнями забезпечення економічної безпеки, оскільки дозволяє виявляти системні причини неефективного використання публічних фінансів.

Окремої уваги заслуговує зростання рівня виконання рекомендацій ДАСУ, що вказує на підвищення практичної значущості аудиторських висновків для органів виконавчої влади та розпорядників бюджетних коштів. Це свідчить про посилення інституційної ролі служби у формуванні управлінських рішень і вдосконаленні бюджетної політики.

Загалом динаміка показників діяльності ДАСУ за останні роки підтверджує її адаптацію до кризових умов і зростання значення як інструменту забезпечення фінансової дисципліни та економічної стабільності держави. Отримані результати створюють аналітичне підґрунтя для подальшої оцінки

ефективності діяльності ДАСУ та розробки напрямів її вдосконалення.

Попри позитивну динаміку повернення коштів, звіти Європейської Комісії (2025 р.) вказують на певні слабкі місця:

– Ефективність моніторингу закупівель: Контроль на ранніх етапах (до підписання контрактів) оцінюється як недостатній. Лише у незначній кількості випадків виявлені порушення реально виправляються, особливо у контрактах великої вартості [42].

– Кадровий дефіцит: Станом на середину 2025 року вакантними залишалися понад 35% посад аудиторів, що обмежує можливості служби щодо повного охоплення суб'єктів господарювання державним фінансовим контролем [42].

Аналіз динаміки роботи Держаудитслужби за 2023–2025 роки свідчить про зміцнення її ролі як суб'єкта забезпечення економічної безпеки. Перехід до регулярного звітування перед Кабінетом Міністрів (щотижневі доповіді у грудні 2025 р.) та акцент на оборонних закупівлях підкреслюють пріоритетність збереження державних ресурсів у воєнний час. Однак подальше підвищення ефективності вимагає завершення реформи кадрового забезпечення та посилення превентивного моніторингу закупівель у межах гармонізації з міжнародними стандартами INTOSAI.

2.3. Вплив контрольних заходів ДАСУ на протидію економічним загрозам

Діяльність Державної аудиторської служби України (ДАСУ) у сучасних умовах є критичним елементом системи захисту фінансових інтересів держави. Контрольні заходи Служби спрямовані не лише на фіксацію правопорушень, а й на нейтралізацію системних економічних загроз, серед яких найбільш деструктивними є корупція, нецільове використання бюджетних асигнувань та низька ефективність управління об'єктами державної власності (рис. 2.2)

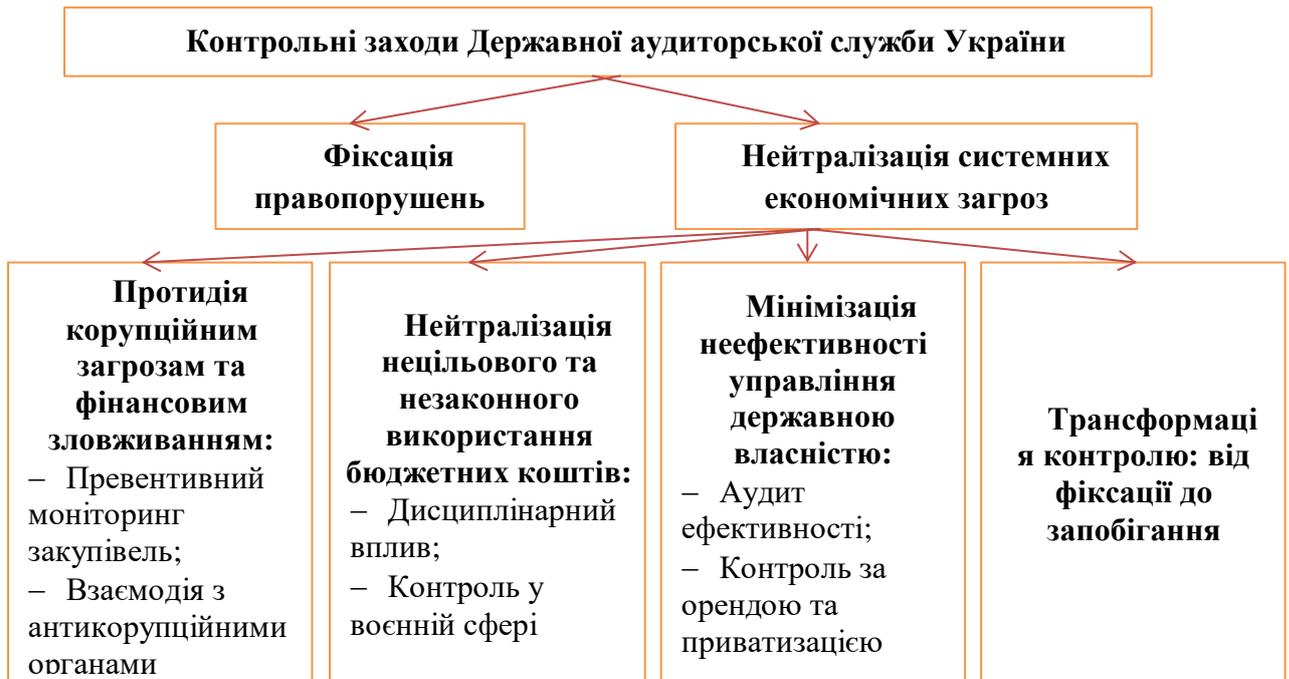

Рис.2.3. Контрольні заходи Державної аудиторської служби України

ДАСУ виконує роль «першого ешелону» у виявленні корупційних ризиків у публічному секторі. Через механізм державного фінансового аудиту та інспектування Служба ідентифікує схеми виведення державних коштів у тіньовий сектор.

Основним інструментом боротьби з корупцією є моніторинг процедур закупівель у системі Prozorro (рис.2.3). У 2024 році видатки держави та місцевих бюджетів України склали 4,9 трлн грн або €113,8 млрд. В електронній системі державних закупівель Prozorro були укладені контракти на суму 1,5 трлн гривень (€33 млрд). [62].

Державні закупівлі та фінансовий контроль – це елементи так званого Фундаментального кластера, одного з шести тематичних кластерів євроінтеграційного шляху України. Таким чином, торішні зміни у цих сферах істотно вплинули на євроінтеграційні зусилля та обов’язки України. Державна аудиторська служба затвердила та почала використовувати індикатори ризику під час моніторингу закупівель. При цьому практичні наслідки моніторингу незначні, особливо в частині застосування штрафів, скасування судових рішень та невідповідності стандартам. Критичні реформи: Гармонізувати законодавство

про публічні закупівлі зі стандартами ЄС, враховуючи українську специфіку та досвід у закупівлях і зберігаючи рівень цифровізації. [62].

У 2024–2025 роках акцент було зміщено на закупівлі з одним учасником та контракти з ознаками штучного завищення цін. Завдяки вчасному втручання аудиторів у 2024 році було попереджено порушень у сфері закупівель на суму понад 25 млрд грн шляхом відміни торгів або розірвання договорів [47, 15].

Матеріали ревізій ДАСУ слугують доказовою базою для розслідувань НАБУ та БЕБ. У 2025 році статус ДАСУ як служби AFCOS (Служба координації боротьби із шахрайством - Anti-Fraud Coordination Service) дозволив інтегрувати українські процедури контролю в європейську антикорупційну мережу OLAF, що є прямою вимогою програми Ukraine Facility [13].

Шостого вересня 2024 року Урядом України прийнята постанова № 1031 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 і від 25 жовтня 2017 р. № 1110», якою створено AFCOS, та уповноважено Держаудитслужбу виконувати її функції. Постановою затверджено Порядок реалізації механізму міжвідомчої взаємодії Державної аудиторської служби як Служби координації боротьби із шахрайством щодо організації взаємодії з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) (далі – Порядок міжвідомчої взаємодії) та визначено завдання й функції AFCOS:

- забезпечення інформування OLAF про факти шахрайства, корупції або будь-якої іншої незаконної діяльності, що може вплинути на інтереси Європейського Союзу;

- отримання та узагальнення інформації про можливі порушення під час використання фінансової допомоги Європейського Союзу в Україні та забезпечення її повної передачі компетентним органам України та Європейського Союзу;

- взаємодія з органами державної влади з питань розгляду офіційних запитів щодо наявності фактів порушення вимог законодавства, Угоди про асоціацію, інших міжнародних договорів, укладених між Україною та

Європейським Союзом у сфері зовнішньої допомоги Європейського Союзу, контрактів, реалізація яких здійснюється за підтримки Європейського Союзу;

– забезпечення міжвідомчої взаємодії з метою боротьби із шахрайством з коштами Європейського Союзу, корупцією та будь-якими іншими порушеннями, що впливають на фінансові інтереси України та Європейського Союзу, відповідно до Порядку міжвідомчої взаємодії;

– розробка пропозицій до законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо запобігання шахрайству з коштами Європейського Союзу, корупції, боротьби з ними та будь-якими іншими порушеннями, які впливають на фінансові інтереси України і Європейського Союзу, зокрема до національної стратегії для захисту фінансових інтересів Європейського Союзу;

– проведення навчальних заходів для органів державної влади, залучених до запобігання шахрайству з коштами Європейського Союзу, корупції, боротьби з ними та іншими порушеннями, які впливають на фінансові інтереси України та Європейського Союзу, у сфері запобігання та виявлення шахрайства, надання настанов з питань боротьби із шахрайством;

– сприяння проведенню адміністративних розслідувань (перевірок на місцях та інспектувань) OLAF, залучення та організація співпраці органу державної влади, залученого до запобігання шахрайству з коштами Європейського Союзу, корупції, боротьби з ними та іншими порушеннями, які впливають на фінансові інтереси Європейського Союзу, під час проведення адміністративних розслідувань (перевірок на місцях та інспектувань) OLAF. [13]

Нецільове використання коштів є прямою загрозою бюджетній безпеці держави. Контрольні заходи ДАСУ спрямовані на верифікацію відповідності витрат бюджетним призначенням та паспортам бюджетних програм. Нейтралізація нецільового та незаконного використання бюджетних коштів характеризується дисциплінарним впливом та контролем у воєнній сфері. За результатами 2024 року Служба виявила факти незаконних витрат та недостач на суму понад 18 млрд грн. Проте стратегічним успіхом є не лише виявлення, а й усунення порушень: до бюджетів усіх рівнів повернуто 6,2 млрд грн [13]. : В

умовах війни особлива увага приділяється аудиту Міноборони та підприємств ОПК. У грудні 2025 року ДАСУ розпочала комплексну перевірку використання ресурсів у секторі оборони, що має на меті перекрити канали нецільового використання коштів, виділених на озброєння та логістику [63].

Загроза неефективного управління активами проявляється у збитковості держпідприємств, прихованій приватизації та недоотриманні дивідендів бюджетом. Державний фінансовий аудит ДАСУ оцінює не лише законність, а й доцільність управлінських рішень.

Аудит ефективності (Value for Money), на відміну від ревізії, аналізує економічний ефект. Наприклад, аудити НАЕК «Енергоатом» та АТ «Укрзалізниця» у 2025 році дозволили виявити резерви для оптимізації витрат та підвищення прибутковості стратегічних компаній, що безпосередньо посилює енергетичну та транспортну безпеку держави [13]. Контрольні заходи ДАСУ у сфері бюджетних видатків спрямовані на забезпечення законності, цільового та ефективного використання бюджетних ресурсів. Практика проведення державних фінансових аудитів і ревізій свідчить, що систематичне виявлення типових порушень - нецільового використання коштів, завищення вартості робіт, неефективного планування бюджетних програм - створює підґрунтя для їх попередження у подальшій діяльності розпорядників бюджетних коштів.

Особливе значення має аудит ефективності бюджетних програм, результати якого дозволяють оцінити співвідношення між витраченими ресурсами та досягнутими соціально-економічними результатами. Надані ДАСУ рекомендації щодо оптимізації програм, перерозподілу видатків і вдосконалення внутрішнього контролю сприяють зменшенню повторюваності фінансових порушень і підвищенню відповідальності розпорядників бюджетних коштів.

Специфіка функціонування бюджетної системи в умовах воєнного стану полягає у масштабній репріоритизації видатків на користь воєнного сектору та невідкладних соціальних програм. Як свідчать дані таблиці 2.3, перерозподіл національного доходу на користь оборонного потенціалу зумовив дефіцит ресурсів для розвитку соціально-культурної сфери. Така асиметрія бюджетного

фінансування не лише змінює макроекономічні показники, а й створює специфічне навантаження на органи контролю, зокрема Державну аудиторську службу, через необхідність забезпечення цільового використання значних обсягів коштів у закритих (військових) сегментах бюджету.

Таблиця 2.3

Зміни у структурі бюджетних видатків під час воєнного стану

Напрямок видатків	До воєнного стану (%)	Під час воєнного стану (%)
Військові видатки	15	40
Соціальні виплати	25	30
Освіта	20	10
Охорона здоров'я	10	10
Культура та спорт	15	5
Відновлення інфраструктури	10	5

Джерело: складено автором на підставі [58]

Статистичні показники таблиці відображають динаміку переходу бюджетної політики від моделі розвитку до моделі виживання та спротиву. Різне збільшення частки видатків на безпеку й оборону (майже у 2,7 раза) супроводжується зростанням навантаження на систему соціального захисту, частка якої досягла 30%. Така бюджетна архітектура призвела до витіснення видатків на освіту, охорону здоров'я та культуру, що актуалізує проблему пошуку балансу між поточними військовими потребами та довгостроковим розвитком людського капіталу в системі державного управління

Аудитори перевіряють повноту нарахування орендної плати та виконання інвестиційних зобов'язань, запобігаючи деградації державного майна.

Вплив ДАСУ на економічну безпеку зростає завдяки цифровізації. Використання ризик-індикаторів дозволяє Службі фокусувати ресурси на «червоних зонах» - суб'єктах з найвищою ймовірністю зловживань. Це зменшує адміністративний тиск на сумлінних управлінців та підвищує невідворотність покарання для порушників.

Ці дані демонструють не лише здатність ДАСУ виявляти порушення, а й

створювати передумови для їхнього запобігання, оскільки висновки аудитів та рекомендації стають основою для коригування управлінських рішень на рівні розпорядників бюджетних коштів (табл..2.4)

Таблиця 2.4

Механізм превентивного впливу Державної аудиторської служби України на запобігання порушенням у сфері публічних фінансів

Етап механізму	Зміст заходу	Очікуваний результат
Ідентифікація ризиків	Вибір об'єктів контролю на основі ризик-орієнтованого підходу	Фокус на найуразливіших сферах бюджетних видатків та закупівель
Проведення аудиту/моніторингу	Перевірка законності, ефективності, результативності використання коштів і закупівель	Виявлення порушень та їх причин
Формування висновків і рекомендацій	Аналіз результатів аудитів, надсилання пропозицій розпорядникам коштів	Конкретні управлінські дії щодо усунення ризиків
Моніторинг виконання рекомендацій	Аналіз реалізації рекомендацій та виправлення виявлених недоліків	Зниження рівня повторних порушень
Інформаційна взаємодія	Поширення результатів аудитів серед інших органів влади та громадськості	Прозорість, підзвітність, превентивний ефект

Джерело: складена автором на основі аналізу діяльності ДАСУ.

Цей механізм ілюструє, як ДАСУ не лише фіксує порушення, а й створює простір для їх попередження завдяки системному підходу до аудиту, аналітики та рекомендацій.

Узагальнений аналіз показує, що діяльність ДАСУ сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів, зниженню фінансових ризиків у процесах державних закупівель і управлінні державною власністю, а також зміцненню загальної економічної безпеки держави. Подальше удосконалення ризик-орієнтованого підходу, цифрових інструментів аналізу та міжвідомчої координації дозволить посилити превентивний ефект державного аудиту в умовах сучасних викликів.

Таким чином, контрольні заходи ДАСУ є ефективним бар'єром на шляху економічних загроз. Протидія корупції через моніторинг закупівель, жорсткий контроль за цільовим використанням бюджетних коштів та аудит ефективності

держсектору забезпечують сталість державних фінансів. Водночас, ключовим фактором подальшого посилення впливу ДАСУ на економічну безпеку залишається поглиблення співпраці з європейськими інституціями та впровадження механізму автоматичного блокування платежів за сумнівними операціями.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ З МЕТОЮ ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

3.1. Впровадження сучасних інформаційно-аналітичних інструментів у діяльності Держаудитслужби

В умовах стрімкої цифровізації державного сектору та зростаючих вимог до прозорості використання публічних коштів, модернізація інформаційно-аналітичного забезпечення Державної аудиторської служби України стає визначальним фактором забезпечення економічної безпеки. Перехід від ретроспективного контролю до предиктивного аналізу даних (Data-Driven Oversight) дозволяє не лише фіксувати порушення, а й запобігати їм на стадії планування.

Інформаційно-аналітичні інструменти у діяльності ДАСУ слід розглядати як сукупність цифрових систем, програмних продуктів, баз даних та аналітичних платформ, що забезпечують збір, обробку, інтеграцію та інтерпретацію великих масивів фінансово-економічної інформації. Їх основне призначення полягає у підвищенні обґрунтованості управлінських рішень, ефективності контрольних заходів і прозорості функціонування системи державного фінансового контролю.

Одним із базових напрямів цифрового розвитку Держаудитслужби є використання інтегрованих державних інформаційних ресурсів. ДАСУ активно застосовує дані електронної системи публічних закупівель Prozorro, порталу використання публічних коштів (E-Data), державних реєстрів, а також інформацію органів Державної казначейської служби. Поєднання цих джерел у єдиному аналітичному середовищі дозволяє аудиторам здійснювати комплексний аналіз фінансових потоків, виявляти нетипові операції та ознаки

порушень ще на етапі планування контрольних заходів в режимі реального часу.

Сучасні аудитори використовують цифрові інструменти та програмне забезпечення для збору, аналізу й інтерпретації великих обсягів даних.

Розглянемо вплив цифрових технологій на проведення аудиту (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Вплив цифрових технологій на процеси аудиту

Цифрові технології	Вплив на процеси аудиту
Автоматизація	Цифрові технології дозволяють автоматизувати багато повторюваних завдань, що дозволяє аудиторам зосередитися на аналізі складніших аспектів фінансової звітності
Аналітика даних	Великі обсяги даних можуть бути аналізовані за допомогою спеціалізованих програм для виявлення аномалій, помилок та шаблонів, що допомагає аудиторам здійснювати більш ефективні аудиторські перевірки
Хмарні технології	Зберігання даних у хмарі дозволяє аудиторам отримувати доступ до необхідної інформації з будь-якого місця, що підвищує зручність та ефективність процесів аудиту
Кібербезпека	Аудиторам необхідно бути свідомими ризиків, пов'язаних з цифровими технологіями, такими як можливість кібератак, витоків даних та інші кібербезпекові загрози
Блокчейн	Використання технології блокчейн може забезпечити підвищений рівень довіри до фінансової звітності, оскільки вона дозволяє створювати надійні записи, які не піддаються зміні
Штучний інтелект	Упровадження штучного інтелекту дозволяє автоматизувати процеси аналізу даних та виявлення аномалій, що сприяє більш ефективному аудиту та зниженню його вартості

Використання технології блокчейн може істотно позначатися на аудиторських процедурах та надати певні можливості для аудиту (Додаток В)

Блокчейн - це розподілений реєстр, де записи незмінні після підтвердження. Для аудиторської служби це звучить майже як музика майбутнього: слід кожної фінансової операції фіксується раз і назавжди, без можливості «підчистити» історію.

У практичному вимірі аудиторська служба могла б використовувати блокчейн у кількох ключових напрямках. Передусім - фіксація бюджетних зобов'язань і платежів. Якщо дані про укладення договору, реєстрацію зобов'язання та оплату потрапляють у блокчейн, аудит перетворюється з археології на аналітику: не треба шукати документи, достатньо перевірити

ланцюг записів.

Другий напрям - публічні закупівлі. Інтеграція Prozorro з permissioned-блокчейном (тобто з обмеженим доступом для державних органів) дозволила б фіксувати ключові етапи закупівлі у незмінному вигляді. Для аудитора це означає автоматичне виявлення розривів між ціною договору, обсягами поставок і фактичними платежами.

Третій - аудиторський слід і докази. Акти перевірок, висновки, первинні документи можуть хешуватися (криптографічно «відбитись») у блокчейні. Сам документ зберігається окремо, але його незмінність завжди можна довести. Це різко підсилює доказову базу в судах і знижує простір для маніпуляцій.

Четвертий - превентивний контроль. Якщо поєднати блокчейн із аналітикою та ШІ, система здатна сигналізувати про аномалії ще до порушення: дроблення закупівель, нетипові зміни контрактів, платежі поза логікою бюджетного циклу. Контроль стає не каральним, а запобіжним.

Але тепер холодний душ. Є обмеження. Блокчейн не вирішує проблему «сміття на вході»: якщо в систему внесли неправдиві дані, вони так само незмінно зберезуться. Потрібна правова база, чітке визначення відповідальності за внесення даних і стандарти інтеграції з казначейством та реєстрами. Додаємо сюди вартість, складність масштабування і потребу в цифровій зрілості персоналу.

Світова практика підказує, що найреалістичніший шлях - гібридна модель: не публічний криптоблокчейн, а державний permissioned-реєстр, інтегрований з існуючими фінансовими системами. Саме так експериментують органи фінконтролю в ЄС, Естонії, Сінгапурі.

Отже, блокчейн для аудиторської служби - не фантазія і не панацея, а інфраструктурний крок у майбутнє. Він має сенс там, де потрібні незмінність, довіра і прозорий слід рішень. У поєднанні з аналітикою та ризик-орієнтованим аудитом це може змінити саму філософію державного фінансового контролю - від перевірки минулого до захисту майбутнього.

Впровадження алгоритмів машинного навчання (Machine Learning)

дозволяє системі самостійно ідентифікувати аномалії: штучне дроблення предмета закупівлі, участь пов'язаних осіб або аномально низькі цінові пропозиції, що згодом призводять до неконтрольованого зростання вартості через додаткові угоди.

Грамотне використання інструментів штучного інтелекту (як то Chat GPT Gemini, Copilot, Grok тощо) дозволяє автоматизувати рутинні процеси, підвищити ефективність і допомагає прийняти обґрунтовані рішення, у тому числі в ситуаціях, коли традиційні методи були недоступні.

По всьому світі наразі експериментують з використанням ШІ в різних сферах, у тому числі в державному управлінні та публічних закупівлях.

Так, Уряд Великої Британії випустив спеціальний осібник для державних службовців з ШІ для того, щоб заохотити їх безпечно та ефективно використовувати штучний інтелект для виконання своїх функцій. [64]

У Бразилії запровадили рішення HMX Tax Intelligens System (TIS), яке використовує штучний інтелект для виявлення проблем із дотриманням податкового законодавства та надання детальних пояснень для ефективного подальшого втручання. [64]

В Італії Національний антикорупційний орган використовує систему ризик-індикаторів з елементами ШІ для виявлення потенційних корупційних порушень. [64]

Хоча широке використання штучного інтелекту в закупівлях поки що не стало звичною практикою, інтерес до таких технологій в Україні та світі швидко зростаю. Це новий крок у напрямку більш прозорих, ефективних та сучасних публічних закупівель. Деякі електронні майданчики вже експериментують із впровадженням інструментів на базі штучного інтелекту. Наприклад, SmartChek AI на майданчику SmartTender допомагає постачальникам аналізувати вимоги тендерної документації та формувати пропозицію, а ШІ-помічник «Закупайко» на платформі Zakupivli.pro відповідає на запитання замовників і учасників щодо процедур закупівлі перетворює процес закупівлі на чіткий, зрозумілий і приємний досвід. [19]

Штучний інтелект аналізує «цифровий слід» суб'єктів господарювання, формуючи рейтинги ризиковості об'єктів контролю. Це дозволяє ДАСУ спрямовувати обмежений людський ресурс на найбільш критичні ділянки, де ймовірність нанесення збитків державі є найвищою.

Сучасним стандартом, що впроваджується ДАСУ в межах гармонізації з вимогами ЄС, є E-audit (електронний аудит). Цей інструмент передбачає автоматизоване завантаження та аналіз стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA), що містить деталізовану інформацію про фінансово-господарські операції об'єкта контролю.

Завдяки інтеграційній платформі «Трембіта», аудитори отримують прямий доступ до державних реєстрів (податкових, митних, майнових), що мінімізує необхідність фізичної присутності на об'єкті та усуває суб'єктивний чинник при отриманні копій документів.

Використання кваліфікованого електронного підпису (КЕП) та блокчейн-технологій для фіксації результатів перевірок забезпечує незмінність аудиторських висновків та їх захист від несанкціонованого втручання.

З 01 січня 2025 року система електронного аудиту – E-аудит запровадила Державна податкова служба, як сучасний цифровий інструмент податкового контролю. Фокус контролю насамперед на ризикових операціях. Замість десятків документів – один стандартизований електронний файл SAF-T UA.

E-аудит це:

- автоматична перевірка структури, логічної узгодженості та повноти даних бухгалтерського обліку платника;
- застосування аналітичних та аудиторських тестів для оцінки коректності даних та повноти відображення операцій;
- виявлення потенційних ризиків і невідповідностей, що потребують додаткового аналізу;
- формування аналітичних висновків для прийняття управлінських рішень.[14]

Система автоматично аналізує структуровані дані бухгалтерського та

податкового обліку платників податків у електронному форматі.

Оскільки ДАСУ виконує функції координаційного центру по боротьбі з шахрайством (AFCOS), особливе місце посідає впровадження спеціалізованих ІТ-інструментів для взаємодії з OLAF (Європейським офісом з питань запобігання зловживанням).

Система IMS (Irregularity Management System): Це єдина цифрова екосистема, куди ДАСУ вносить дані про виявлені порушення з коштами ЄС. Автоматизація обміну даними з європейськими партнерами підвищує рівень довіри до України як отримувача міжнародної допомоги в межах програми Ukraine Facility.

Міністерство фінансів разом з Держаудитслужбою проводитимуть аудит виконання Плану України для Ukraine Facility, затвердженого Урядом 18 березня 2024 року. Цей План включає понад 150 індикаторів за 69 напрямками реформ, виконання яких заплановане на період до 2027 року.

За словами Голови Державної аудиторської служби України Алли Басалаєвої, фінансовий контроль в рамках Ukraine Facility – один із головних пріоритетів Держаудитслужби на найближчі роки.

«Ми удосконалюємо інструментарій для проведення фінансової перевірки й аудиту та розширюємо інституційну спроможність Служби, щоб у максимально прозорий та ефективний спосіб забезпечити контроль всіх коштів, які Україна отримує від Європейського Союзу, та виконання індикаторів щодо інвестицій і реформ. Адже ця допомога не лише стосується підтримки нашої економіки, а й спрямована на майбутнє – інтеграцію України в ЄС», – наголосила Алла Басалаєва.[15]

Створення інтерактивних панелей звітності дозволяє громадськості та міжнародним донорам у реальному часі відстежувати ефективність усунення порушень, виявлених аудиторами.

Попри очевидні переваги, впровадження ІТ-інструментів у діяльність ДАСУ стикається із низкою перешкод:

- Кібербезпека - необхідність захисту масивів даних від кібератак, що

є особливо актуальним у період воєнного стану.

- Interoperability (Взаємосумісність) - труднощі з об'єднанням різнорідних баз даних різних відомств у єдину аналітичну мережу.

- Кадровий потенціал - потреба у фахівцях профілю IT-auditor, які володіють навичками як фінансового аналізу, так і програмування/роботи з базами даних SQL.

Впровадження сучасних інформаційно-аналітичних інструментів трансформує ДАСУ з контролера-ревізора у потужний аналітичний хаб. Автоматизація контрольних процедур через AI та Big Data дозволяє забезпечити «тотальний моніторинг» публічних фінансів за мінімальних часових витрат. Ключовим результатом такої модернізації є підвищення рівня економічної безпеки держави за рахунок превентивного виявлення загроз та забезпечення повної прозорості використання як бюджетних коштів, так і міжнародної фінансової допомоги.

3.2. Зарубіжний досвід організації державного фінансового контролю

У сучасних умовах глобалізації, бюджетних обмежень та цифрової трансформації публічного управління державний фінансовий контроль (ДФК) набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення фінансової дисципліни, підзвітності органів влади та економічної безпеки держави. Зарубіжний досвід організації системи ДФК демонструє різноманіття інституційних моделей і контрольних практик, водночас дозволяючи виокремити спільні принципи, що забезпечують ефективність контрольної діяльності [76].

У більшості демократичних країн державний фінансовий контроль розглядається не лише як засіб виявлення фінансових порушень, а й як аналітичний та превентивний механізм, що впливає на формування та коригування державної політики. Такий підхід закріплений у документах INTOSAI, відповідно до яких контроль має сприяти підвищенню

результативності управління публічними фінансами, а не обмежуватися фіскально-каральною функцією [73].

Для країн Європейського Союзу характерною є континентальна (рахункова) модель ДФК, у межах якої центральне місце посідають вищі органи аудиту (Supreme Audit Institutions). Вони функціонують як незалежні від виконавчої влади інституції, підзвітні парламенту або наділені конституційно гарантованим статусом [66].

Так, Федеральна рахункова палата Німеччини (Bundesrechnungshof) здійснює контроль за виконанням федерального бюджету, оцінює ефективність державних програм і надає рекомендації органам законодавчої та виконавчої влади. При цьому ключовим акцентом є аудит ефективності (performance audit), що дозволяє оцінити співвідношення витрат і досягнутих результатів [67]. Аналогічні підходи застосовуються в Австрії, Нідерландах, Швеції.

Французька система ДФК поєднує контрольні та юрисдикційні елементи. Рахункова палата Франції (Cour des comptes) має повноваження не лише з аудиту публічних фінансів, а й із притягнення посадових осіб до фінансової відповідальності. Такий формат посилює дисциплінарну складову контролю та підвищує персональну відповідальність управлінців за прийняті рішення [74].

Загалом європейська модель ДФК орієнтована на:

- інституційну незалежність контролюючих органів;
- пріоритет оцінки результативності видатків;
- відкритість аудиторських звітів;
- використання ризик-орієнтованих підходів до планування перевірок.

Важливою складовою європейської практики є інституційна взаємодія SAI з органами ЄС, зокрема з Європейською палатою аудиторів, яка здійснює контроль за використанням коштів бюджету Європейського Союзу. Такий багаторівневий контроль забезпечує додаткові гарантії фінансової дисципліни та ефективності використання наднаціональних ресурсів.

Канадська система державного фінансового контролю сформувалася в межах вестмінстерської парламентської традиції та базується на діяльності

Офісу Генерального аудитора Канади (Office of the Auditor General of Canada, **OAG**). Генеральний аудитор є незалежною посадовою особою, яка призначається парламентом і підзвітна виключно Палаті громад, що забезпечує високий рівень інституційної автономії контрольного органу від виконавчої влади.

Особливістю канадської моделі є чітке позиціонування державного фінансового контролю як інструменту підвищення якості публічного управління, а не лише механізму фіксації фінансових порушень. Основний акцент у діяльності OAG робиться на аудиті ефективності (performance audit), який оцінює, наскільки державні програми та політики реалізуються економно, результативно та відповідно до задекларованих цілей.

Важливою рисою канадської моделі є те, що аудиторські звіти:

- мають аналітичний характер;
- містять системні рекомендації щодо вдосконалення управління;
- активно використовуються парламентськими комітетами під час бюджетного та контрольного процесів.

Таким чином, державний фінансовий контроль у Канаді виконує функцію зворотного зв'язку між виконавчою владою та законодавчим органом, сприяючи підвищенню підзвітності уряду та довіри суспільства до державних фінансів.

Крім того, канадська модель вирізняється високим рівнем **методологічної стандартизації**: аудити проводяться відповідно до міжнародних стандартів INTOSAI, а також національних керівних принципів, які регламентують використання ризик-орієнтованих підходів, якісних і кількісних методів аналізу, а також оцінювання довгострокових соціально-економічних наслідків державних рішень.

У США сформувалася парламентсько-аналітична модель державного фінансового контролю, центральним елементом якої є Government Accountability Office (GAO). GAO є підзвітним Конгресу США та виконує функції аудиту, оцінювання державних програм і підготовки аналітичних звітів для законодавців [75].

Особливістю американської моделі є акцент на оцінці ефективності публічної політики, а не лише дотриманні фінансової законності. GAO активно використовує економетричні методи, аналіз великих масивів даних та міждисциплінарні дослідження. Результати контрольних заходів здебільшого мають рекомендаційний характер, однак фактично суттєво впливають на бюджетні рішення та реформування державних програм.

Американський досвід свідчить, що державний фінансовий контроль може виконувати роль інтелектуального центру у системі публічного управління, забезпечуючи обґрунтованість управлінських рішень і підвищення довіри суспільства до державних інституцій.

В таблиці 3.2 надамо порівняння моделей ДФК різних країн.

Таблиця 3.2

Порівняння моделей державного фінансового контролю

Критерій	Країни ЄС	США	Україна
Ключовий орган ДФК	Вищі органи аудиту (SAI)	Government Accountability Office (GAO)	Державна аудиторська служба України
Інституційний статус	Незалежні, підзвітні парламенту або конституційні органи	Аналітичний орган Конгресу	Центральний орган виконавчої влади
Основний акцент контролю	Законність та ефективність (performance audit)	Оцінка державних програм і політик	Законність, ефективність, закупівлі
Характер повноважень	Аудиторські, у деяких країнах – квазісудові	Аналітичні та рекомендаційні	Контрольні та адміністративні
Роль рекомендацій	Висока, інтегруються у бюджетний процес	Визначальна для прийняття рішень	Частково враховуються
Рівень цифровізації	Високий (ризик-аналіз, Big Data)	Дуже високий (аналітика, моделювання)	Середній, з тенденцією до зростання
Орієнтація на превенцію	Висока	Висока	Зростаюча

В Україні система державного фінансового контролю перебуває у стані трансформації та поступової адаптації до європейських стандартів. На відміну від класичних моделей SAI, ДАСУ організаційно належить до системи

виконавчої влади, що обумовлює певні обмеження її інституційної автономії. Водночас у практиці служби поступово посилюється аналітична та превентивна складова контролю, зокрема через використання ризик-орієнтованого підходу та електронних інструментів моніторингу закупівель у системі ProZorro [69].

Узагальнюючи зарубіжний досвід, можна стверджувати, що для України найбільш релевантними є напрями розвитку, пов'язані з:

- підвищенням незалежності органів фінансового контролю;
- переорієнтацією з фіскально-каральної логіки на аудит ефективності;
- інтеграцією результатів контролю у процес формування бюджетної політики;
- цифровізацією контрольних процедур.

Для вдосконалення діяльності ДАСУ та Рахункової палати України доцільно запозичити:

- Модель Канади: щодо незалежного статусу аудиторів як «офіцерів Парламенту».
- Модель Британії: щодо широкого впровадження аудитів ефективності (VfM) замість простого пошуку бухгалтерських помилок.
- Модель ЄС: щодо жорсткої координації фінансового контролю з антикорупційними органами.

Аналіз зарубіжних моделей державного фінансового контролю дозволяє дійти висновку, що ефективність контрольної діяльності значною мірою залежить не лише від правового статусу контролюючого органу, а й від використання сучасних інформаційно-аналітичних інструментів, які забезпечують ризик-орієнтований, превентивний та системний характер контролю. У цьому контексті особливої уваги потребує дослідження практики впровадження таких інструментів у діяльності Державної аудиторської служби України.

Досвід провідних демократичних держав демонструє, що ефективний фінансовий контроль базується на принципах повної незалежності, прозорості та орієнтації на «цінність за гроші» (Value for Money). Ключову роль у цій системі

відіграють Вищі органи фінансового контролю (Supreme Audit Institutions - SAI), які діють як незалежні «вартові» публічних коштів.

3.3. Розвиток кадрового потенціалу, міжнародної співпраці та цифровізації процесів аудиту як чинники посилення впливу діяльності ДАСУ на економічну безпеку держави

Забезпечення економічної безпеки держави в умовах зростання фінансових ризиків, воєнного стану та масштабного залучення міжнародної допомоги безпосередньо залежить від ефективності функціонування системи державного фінансового контролю. Ключову роль у цій системі відіграє Державна аудиторська служба України, діяльність якої спрямована на запобігання фінансовим порушенням, неефективному використанню бюджетних коштів та загрозам фінансовій стабільності держави [47; 41]. У цьому контексті розвиток кадрового потенціалу, поглиблення міжнародної співпраці та цифровізація процесів аудиту виступають стратегічними напрямками підвищення впливу ДАСУ на забезпечення економічної безпеки.

Кадрове забезпечення органів державного фінансового контролю є одним із базових чинників їх інституційної спроможності. Високий рівень професійної підготовки працівників ДАСУ безпосередньо впливає на якість виявлення фінансових ризиків, обґрунтованість аудиторських висновків та ефективність превентивних заходів, спрямованих на захист економічних інтересів держави [61].

У сучасних умовах економічна безпека держави значною мірою залежить від здатності аудиторів оцінювати не лише законність, а й результативність використання публічних ресурсів. Саме тому пріоритетного значення набуває розвиток компетенцій у сфері аудиту ефективності, аналізу бюджетних програм, управління ризиками та стратегічного фінансового аналізу [61]. Формування такої компетентнісної моделі державного аудитора дозволяє ДАСУ виконувати не лише контрольну, а й аналітичну та консультативну функції, що є важливим

елементом системи економічної безпеки.

Безперервне професійне навчання, участь у спеціалізованих тренінгах і міжнародних програмах підвищення кваліфікації сприяють адаптації кадрового складу ДАСУ до нових викликів, пов'язаних із цифровізацією фінансів та ускладненням схем фінансових правопорушень [32].

Міжнародна взаємодія органів державного аудиту розглядається у наукових дослідженнях як важливий інструмент посилення економічної безпеки, оскільки вона забезпечує обмін досвідом, гармонізацію стандартів і підвищення довіри з боку міжнародних партнерів [72]. Для України, яка отримує значні обсяги фінансової допомоги від міжнародних організацій та іноземних держав, роль ДАСУ у міжнародному аудиті та контролі за використанням таких коштів є стратегічно важливою.

Співпраця ДАСУ з INTOSAI, EUROSAI, Європейською палатою аудиторів та OLAF сприяє впровадженню міжнародних стандартів державного аудиту та підвищенню прозорості фінансового управління [72]. Це, у свою чергу, знижує ризики нецільового використання коштів, підвищує інституційну довіру та зміцнює фінансову складову економічної безпеки держави.

Важливим аспектом міжнародної взаємодії є обмін інформацією та досвідом щодо протидії фінансовим правопорушенням, зокрема у сфері державних закупівель, управління державною власністю та використання міжнародної фінансової допомоги. Для України, яка в умовах воєнного стану отримує значні обсяги зовнішньої підтримки, це має особливе значення. Співпраця ДАСУ з інституціями Європейського Союзу, Світовим банком, Міжнародним валютним фондом та національними органами аудиту країн-партнерів сприяє підвищенню прозорості використання коштів донорів, зниженню корупційних ризиків і зміцненню фінансової дисципліни, що є важливою складовою економічної безпеки держави. [30]

Міжнародна взаємодія також виконує функцію інституційного розвитку кадрового потенціалу ДАСУ. Участь у спільних аудитах, навчальних програмах, експертних місіях і професійних тренінгах дозволяє аудиторам опановувати

сучасні інструменти ризик-орієнтованого контролю, цифрового аналізу даних, аудиту ІТ-систем і оцінювання ефективності державної політики. У довгостроковій перспективі це підвищує спроможність ДАСУ своєчасно виявляти загрози економічній безпеці, пов'язані з неефективним управлінням бюджетними ресурсами або системними прорахунками у сфері публічних фінансів.

Окрему роль відіграє міжнародна координація у сфері гармонізації законодавства та інституційних реформ. Орієнтація на європейські моделі державного фінансового контролю, зокрема принципи незалежності, підзвітності та прозорості органів аудиту, посилює легітимність діяльності ДАСУ та її здатність впливати на прийняття управлінських рішень. Це забезпечує не лише виявлення фінансових порушень, а й формування системних рекомендацій, спрямованих на запобігання бюджетним ризикам і зміцнення економічної стабільності держави.

Цифрова трансформація діяльності ДАСУ суттєво підсилює її вплив на забезпечення економічної безпеки держави, оскільки створює умови для переходу від постфактум-контролю до превентивного управління фінансовими ризиками [9]. Використання інформаційно-аналітичних систем, ризик-орієнтованого підходу та електронних платформ моніторингу дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози фінансовій стабільності.

Застосування аналітики великих даних і автоматизованих інструментів моніторингу публічних закупівель (зокрема в системі ProZorro) підвищує ефективність контрольних заходів ДАСУ та знижує корупційні ризики [12]. У наукових працях підкреслюється, що цифровізація державного аудиту є одним із ключових чинників підвищення економічної безпеки в умовах цифрової економіки [28].

Водночас ефективність цифровізації безпосередньо залежить від рівня цифрової компетентності персоналу та належного нормативно-правового забезпечення, що потребує комплексного підходу до модернізації діяльності ДАСУ [75].

Таким чином, міжнародна взаємодія органів державного аудиту виступає важливим інструментом підвищення ефективності діяльності Державної аудиторської служби України. Через інтеграцію у глобальну систему фінансового контролю, впровадження міжнародних стандартів і розвиток професійних компетентностей аудиторів ДАСУ посилює свій внесок у забезпечення економічної безпеки держави, зокрема шляхом підвищення прозорості публічних фінансів, зниження фінансових ризиків і зміцнення довіри з боку міжнародної спільноти. Розвиток кадрового потенціалу, міжнародна співпраця та цифровізація процесів аудиту формують системну основу для посилення впливу діяльності Державної аудиторської служби України на забезпечення економічної безпеки держави. Реалізація зазначених напрямів дозволяє підвищити результативність державного фінансового контролю, знизити рівень фінансових порушень і забезпечити стійкість публічних фінансів, що є ключовими умовами економічного суверенітету та стабільного розвитку України.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра проведено комплексне теоретичне узагальнення та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування Державної аудиторської служби України на економічну безпеку держави. Результати дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. Встановлено, що економічна безпека держави є складною багатовекторною системою, де фінансова складова виступає фундаментом. Доведено, що в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення роль державного фінансового контролю трансформується: він перестає бути лише механізмом фіксації порушень і стає стратегічним інструментом нейтралізації загроз (корупції, розкрадання активів, неефективного управління державними ресурсами). ДАСУ у цій системі займає центральне місце як суб'єкт, що забезпечує «прозорість тилу» та цільове використання публічних фінансів.

2. Аналіз системи суб'єктів забезпечення економічної безпеки дозволив визначити ДАСУ як ключову ланку, що поєднує функції контролю, аудиту та превенції. Місце Служби ідентифіковано не лише у структурі виконавчої влади, а й у системі протидії фінансовому шахрайству на міжнародному рівні (статус AFCOS). Обґрунтовано, що вплив державного аудиту на економічну стабільність реалізується через забезпечення бюджетної дисципліни, що прямо корелює з інвестиційною привабливістю держави та довірою міжнародних донорів.

3. Проведений аналіз практичної діяльності ДАСУ за період 2023–2025 рр. виявив такі тенденції:

– Зростання охоплення контролем: У 2024–2025 роках Служба охопила ресурси на суму понад 3,6–3,9 трлн грн, що свідчить про інтенсифікацію контрольних заходів у критичних секторах, як то оборона та енергетика, де контрольні заходи ДАСУ дозволили виявити приховані схеми завищення цін та

нецільового використання бюджетних асигнувань; зростання ефективності моніторингу закупівель, де обсяг попереджених збитків (шляхом відміни тендерів із порушеннями) у рази перевищує суми прямого відшкодування; встановлено, що моніторинг закупівель дозволив попередити порушення на суму понад 28 млрд грн у 2025 році.

– Посилення превентивної функції: Моніторинг закупівель дозволив попередити порушення на десятки мільярдів гривень ще до моменту фактичної оплати рахунків, що є більш ефективним для економічної безпеки, ніж подальше стягнення збитків.

– Проблемні зони: Виявлено розрив між сумами виявлених порушень та реально відшкодованих збитків (близько 25–30%), що вказує на необхідність вдосконалення взаємодії з правоохоронними органами та судовою системою.

4. Доведено, що контрольними заходами ДАСУ забезпечується нейтралізація трьох основних загроз:

– Корупційна загроза: через блокування сумнівних тендерів у системі Prozorro.

– Бюджетна загроза: через аудит нецільового використання коштів, особливо у сфері відновлення інфраструктури.

– Управлінська загроза: через аудит ефективності (Value for Money), що виявляє приховані резерви та збитковість державних підприємств.

5. Обґрунтовано, що майбутнєДФК полягає у впровадженні Data-Driven Oversight. Пріоритетними напрямками визначено:

– Інтеграцію штучного інтелекту для предиктивного аналізу ризиків.

– Повний перехід на E-audit (використання файлів SAF-T UA), що мінімізує людський фактор та час на перевірку.

– Створення єдиного цифрового контуру між ДАСУ, БЕБ та податковою службою для виявлення складних фінансових схем у реальному часі.

6. На основі аналізу досвіду Канади та Великої Британії запропоновано змістити акцент діяльності ДАСУ з пошуку дрібних формальних помилок на аудит ефективності. Економічна безпека держави вимагає відповіді на питання:

чи принесла кожна витрачена гривня очікуваний суспільний ефект? Впровадження КРІ для державних програм дозволить Службі стати органом, що оцінює якість державного управління, а не лише законність проводок. Важливим висновком є необхідність посилення співпраці з OLAF (Європейським офісом з питань запобігання зловживанням), оскільки контроль за використанням коштів програми *Ukraine Facility* є критичною умовою економічної безпеки та подальшої євроінтеграції України.

7. Встановлено, що кадровий дефіцит (близько 35% станом на 2025 рік) є загрозою для функціонування системи ДФК. Рекомендовано розробити систему матеріального стимулювання аудиторів, що базується на відсотку повернутих у бюджет коштів (bonus-system), та запровадити обов'язкову сертифікацію за міжнародними стандартами INTOSAI. Встановлено, що цифровізація процесів вимагає появи нового профілю фахівця - IT-аудитора. Рекомендовано впровадити систему безперервного навчання за стандартами INTOSAI та посилити антикорупційний комплаєнс всередині самої Служби.

Діяльність ДАСУ є фундаментом економічної безпеки України. Для посилення її впливу необхідно завершити перехід від моделі «фіксатора порушень» до моделі «аналітика-запобіжника», забезпечивши при цьому технологічну модернізацію контролю та розширення міжнародної координації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Т.С. Актуальні загрози та ризики фінансовій безпеці України та роль держави у її забезпеченні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. №17. С. 130-138. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2021/23.pdf
2. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Національний інститут стратегічних досліджень. 31.05.2023. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozyekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>
3. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія. Інститут економічного прогнозування. Київ : Фенікс. 1999. 338 с.
4. Бойко А. О., Єпіфанов А. О. (2018) Економічна безпека держави: сутність та напрями формування. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 3. С. 65–75. DOI: 10.21272/1817-9215.2018.3-10
5. Булкот Г.В. (2022) Е-аудит: практика впровадження в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. № 5/3. 13-17. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.5\(3\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2022.5(3).3)
6. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 р № 2456-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
7. В 2024 році Держаудитслужба охопила контролем та дослідженнями 3,6 трлн грн. Урядовий портал (10 березня 2025 р.). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-2024-rotsi-derzhadytsluzhba-okhopyla-kontrolem-ta-doslidzhenniamy-36-trln-hrn>
8. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. 384 с.
9. Васільєва Л.М., Дацій Н.В., Залізняк В.П. Сутність та основні завдання фінансового контролю в системі державного управління. Публічне управління та митне адміністрування. 2020. №1(24). С. 15-17. URL: <http://customsadmin.umsf.in.ua/archive/2020/1/3.pdf>

10. Гладченко Т.М. Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності : регіональний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». Донецьк, 2004. 20 с.,
11. Гнатенко В. (2021) Основні складові економічної безпеки держави. *Науковий вісник: Державне управління* №1 (7) <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1242041>
[https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-66-82](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-66-82)
12. Гуренко Т. Сучасний стан та напрями удосконалення організації державного фінансового контролю. *Економіка та суспільство*. 2023. №55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2941>
13. Державна аудиторська служба України. Офіційний веб-сайт. <https://dasu.gov.ua/>
14. ДПС запровадила Е-аудит. Державна податкова служба України. Офіційний веб-сайт. <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/968240.html>
15. Держаудитслужба здійснюватиме контроль видатків та аудит коштів європейської програми Ukraine Facility. Веб-сайт Державна аудиторська служба України . <https://dasu.gov.ua/ua/news/5216>
16. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні: навч. посібн. / Колектив авторів; за ред. В. М. Русіна та Б. С. Шулюк. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 214 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/Posibnyk-z-DFK.pdf?utm_source=chatgpt.com
17. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 561. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF#Text>
18. Деякі питання реалізації інструменту Ukraine Facility. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1318. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1318-2024-%D0%BF#Text>
19. Джевага С. Штучний інтелект у закупівлях: як працює Закупайко та інші AI-інструменти на майданчику Zakupivli.Pro. Радник у сфері публічних

закупівель. 23 Травня 2025 <https://radnuk.com.ua/uchast-u-zakupivliakh/hid-dliainovachkiv/shtuchnyj-intelekt-u-zakupivliakh-iak-pratsiuie-zakupajko-ta-inshi-ai-instrumenty-na-majdanchyku-zakupivli-pro/>

20. Дика О.С., Біляченко М.В., Левицький Я.Ю. Суб'єктний склад системи державного фінансового контролю в забезпеченні бюджетної безпеки. Економіка, управління та адміністрування. № 1 (111) 2025 DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-199-211](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-199-211)

21.

22. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2009. 312 с. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2010/Shevchenko_2009.pdf

23. Жаліло, Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. К.: НІСД, 2009. 336 с.

24. Зубкова Д. Держаудитслужба повернула до бюджетів 6,2 млрд гривень за 2024 Українські новини 22 січня 2025 . <https://ukranews.com/ua/news/1060001-derzhaudytsluzhba-povernula-do-byudzhativ-6-2-mlrd-gryven-za-2024>

25. Заверуха Д., Копитко М. Характеристика основних елементів сутності економічної безпеки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1(65). С. 19–24.

26. Зуб В. В. Інституційно-правове забезпечення економічної безпеки в Україні : дис. ... д-ра. філософії в галузі знань 08 «Право»: спец.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2024. 225 с. https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20340/1/Zub_dys.pdf

27. Клубань М.В. (2022) Державний фінансовий контроль в умовах євроінтеграції України. *Ампаро*. Т. 1, спец. С. 132–137. DOI: 10.26661/2786-5649-2022-спес-1-19

28. Конституція України: Відомості ВР від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

29. Костенко О. М. (2022) Цифровізація державного фінансового контролю як інструмент підвищення прозорості публічних фінансів. *Економіка та держава*.. № 9. С. 54–59.
30. Лекарь С. І. Поняття та зміст економічної безпеки. *Форум права*. 2012. № 2. С. 399 – 402.
31. Луніна І. О. Економічна безпека держави: фінансовий вимір. Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2018. 356 с.
32. Мандзіновська Х. О. (2016) Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Наукові записки*.. № 2(53). С. 159 – 166.
33. Мельник В. І. Управління персоналом в системі державної служби в Україні. Дис... доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Національний університет «Одеська політехніка» МОН України, Одеса, 2022. 289 с.
34. Міністерство фінансів України, Офіційний веб-сайт. - URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
35. Мірошниченко О.В. (2007) Визначальні функції системи національної економічної безпеки. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. № 12. С. 8–12
36. Недобой С. Ю. (2024) Сутність поняття економічної безпеки. *Економіка та суспільство*. Випуск №67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-72>
37. Олійничук О. (2015) Система економічної безпеки держави та рівні її формування: концептуальні аспекти . *Галицький економічний вісник*, Т. : ТНТУ, Том 48. № 1. С. 93-100. <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/cd967c9b-fcad-4e20-b22a-2990b74d6b46/content>
38. Пихоцький В.Ф. та ін. Ефективність фінансового контролю та державного аудиту для забезпечення фінансово-економічної стійкості держави.

Financial and credit activity problems of theory and practice. 2019. №1(28). С. 205-215. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2047>

39. Пігуль Н. Г., Пігуль Є. І. (2024) Економічна безпека держави: сутність та актуальні загрози. *Бізнес Інформ.* №7. С. 6–13. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-6-13>

40. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>

41. Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту використання інформаційних технологій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 517; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2019-%D0%BF#Text>

42. Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.2019 № 252 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2019-%D0%BF#Text>

43. Посилення потенціалу та превентивний контроль: що Європейська Комісія рекомендувала Рахунковій палаті та Державній аудиторській службі. Transparency International Ukraine (17 November 2025). URL: <https://ti-ukraine.org/en/news/strengthening-capacity-and-preventive-control-what-the-european-commission-recommended-for-the-accounting-chamber-and-the-state-audit-service/>

44. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 р. № 183-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>

45. Про затвердження Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування Наказ Міністерства фінансів України» від 28.10.2020 № 647 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1284-20#Text>

46. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>

47. Про національну безпеку України: Закон України від 26.01.2018 №2469-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

48. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

49. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

50. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

51. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>

52. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.01.2011 р. № 3166-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

53. Результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3754>

54. Результати роботи за січень-листопад 2025р. Східний офіс Держаудитслужби. Офіційний вебсайт (11 грудня 2025 р.). URL: <https://dnr.dasu.gov.ua/ua/news/1261>

55. Результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за січень – грудень 2024 року : <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3754>.

56. Результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за січень – грудень 2023 року [: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3517>

57. Рябчук О.Г., Лісовий А.ВВ., Білобровенко Т.В. (2025) Внутрішній фінансовий аудит та його значення в контексті державного аудиту. *Економіка та суспільство*. Випуск 79 . DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-65>
58. Сайт державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
59. Скорук О. В. (2016) Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 6, частина 3 http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/11.pdf
60. Слободянюк Н. О., Янковський В. А. (2019) Економічна безпека держави: економічна сутність та складові елементи. *Торгівля і ринок України* № 1(45) DOI : 10.33274/2079-4762-2019-45-1-5-14
61. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11 серпня 2021 року №347/2021 <https://ips.ligazakon.net/document/MUS35837> ,
62. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/491c5eef-a858-4406-89e7-7bc456d7f070/content>
63. Успіхи України у боротьбі з корупцією. Transparency International Ukraine & The Basel Institute on Governance. Березень 2025 https://baselgovernance.org/sites/default/files/2025-03/Progress_in-Ukraines_AC_efforts_March%202025_UA%20version.pdf
64. Юлія Свириденко заслухала звіт заступника Голови Держаудитслужби з підготовки до проведення аудитів підприємств енергетичної і оборонної сфери. Кабінет Міністрів України (10 грудня 2025 р.). URL:

<https://www.kmu.gov.ua/en/news/yuliia-svyrydenko-zaslukhala-zvit-zastupnyka-holovy-derzhadytsluzhby-z-pidhotovky-do-provedennia-audytiv-pidpriemstv-enerhetychnoi-i-oboronnoi-sfery>

65. Шимко Ю. Штучний інтелект у публічних закупівлях: погляд ДП «Прозорро». Радник. 18 червня 2025. URL: https://radnuk.com.ua/praktyka_zakupivel/tendernyy_komitet_upovnovazhena_osoba/shtuchnyj-intelekt-u-publichnykh-zakupivliakh-pohliad-dp-prozorro/

66. Янковська К. Вплив цифрових технологій на проведення аудиту. Аграрна економіка, 2023, Т. 16, № 3-4 <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.03-04.068>

67. Bundesrechnungshof. Annual Report. Bonn, 2022.

68. Commission staff working document Ukraine 2024 Report Accompanying the document Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of regions 2024 Communication on EU enlargement policy : Document 52024SC0699. 2024 [Electronic resource]. Access mode : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024SC0699> .

69. Cour des comptes. Public Finance Report. Paris, 2021.

70. Dozorro. Онлайн-портал громадського моніторингу та контролю державних закупівель в Україні. <https://dozorro.org/>

71. Government Accountability Office. GAO Strategic Plan. Washington, DC, 2022.

72. Implementing the Ukraine Facility: Audit and Control Framework. European Commission Report 2025. URL: <https://ec.europa.eu>

73. INTOSAI. ISSAI 100–999. Fundamental Principles of Public-Sector Auditing. Vienna : INTOSAI, 2019

74. INTOSAI. Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts. Vienna, 1977.

75. National Audit Office. Principles of Public Sector Auditing. London, 2020.

76. OECD. Public Governance Reviews: Supreme Audit Institutions and Good Governance. Paris : OECD Publishing, 2019.

77. Pollitt C., Summa H., Waerness M. Performance Audit and Public Management Reform. Oxford : Oxford University Press, 1999.

78. Strengthening Capacity and Preventive Control: What the European Commission Recommended for the State Audit Service. Transparency International Ukraine (17 November 2025). URL: <https://ti-ukraine.org/en/news/strengthening-capacity-and-preventive-control-what-the-european-commission-recommended-for-the-accounting-chamber-and-the-state-audit-service/>

ДОДАТКИ

до дипломної роботи

На тему: «Вплив діяльності Державної аудиторської служби на забезпечення економічної безпеки держави»

Алексєєвої Світлани Григорівни

INNOVATIONS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION

Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference
Vancouver, Canada
25-27 December 2025

Vancouver, Canada

2025

2

UDC 001.1

The 4th International scientific and practical conference “Innovations of modern science and education” (December 25-27, 2025) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2025. 595 p.

ISBN 978-1-4879-3796-6

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Innovations of modern science and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2025. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-innovations-of-modern-science-and-education-25-27-12-2025-vankuver-kanada-arhiv/>.

Editor

Komarytsky M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: vancouver@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua/>

©2025 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®
©2025 Perfect Publishing ®
©2025 Authors of the articles

JOURNALISM	
70.	<i>Фурса І. З., Гарачковська О. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ 400
ART	
71.	<i>Мосендз О. О., Мишляєва А. В.</i> ДИЗАЙН ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ 404
72.	<i>Мосендз О. О., Гордієнко Є. С.</i> РОЛЬ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ МЕДІА 408
73.	<i>Рижова І. С., Россомеха С. Д.</i> РОЛЬ СІТІ-АРТУ В ГУМАНІЗАЦІЇ УРБАНІСТИЧНОГО ПРОСТОРУ 412
HISTORICAL SCIENCES	
74.	<i>Брейтер І. Г.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ У XIX СТ. 417
POLITICAL SCIENCES	
75.	<i>Шевченко Н. І., Алексєєва С. Г.</i> ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 421
PHILOLOGICAL SCIENCES	
76.	<i>Matsuk Yu., Stetsenko V.</i> LEXICAL AND GRAMMATICAL FEATURES OF TRANSLATION OF TOURIST TEXTS 428
77.	<i>Музун Т. О.</i> FREQUENCY OF LINGUISTIC UNITS AS THE REFLECTION OF THEIR FUNCTIONING 432
78.	<i>Вознюк Л. А.</i> ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ 437
79.	<i>Дмитроюк Д. Е.</i> СУЧАСНИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ СЛЕНГ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ 441
80.	<i>Карайсенлі Ю. О.</i> ЕКСПРЕСИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИНТАКСИЧНИХ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПЕРЕКЛАДІ 451
81.	<i>Кінацук А. В.</i> СПЕЦИФІКА УКЛАДАННЯ СИНОНІМІЧНИХ РЯДІВ У ЛІНГВІСТИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ 454

POLITICAL SCIENCES

УДК 351/354

**ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ
ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У СФЕРІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Шевченко Наталія Іванівна,
к.н. держ. упр., доцент
Алексєєва Світлана Григорівна,
студент, здобувач II (магістерського) рівня вищої освіти
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

Анотація: У статті досліджено законодавчі засади діяльності Державної аудиторської служби України в системі забезпечення економічної безпеки держави. Проаналізовано нормативно-правові акти, що визначають правовий статус, повноваження та функціональні напрями ДАСУ, а також практику їх реалізації у сфері державного фінансового контролю. Обґрунтовано роль державного фінансового аудиту, ревізій і моніторингу публічних закупівель як інструментів запобігання фінансовим порушенням і мінімізації бюджетних ризиків. Особливу увагу приділено превентивному потенціалу законодавчого регулювання діяльності ДАСУ в умовах воєнного стану та її взаємодії з національними й міжнародними інституціями. Зроблено висновок, що ефективне правове забезпечення діяльності ДАСУ є важливою передумовою зміцнення економічної безпеки та підвищення прозорості управління публічними фінансами.

Ключові слова: економічна безпека держави; державний фінансовий контроль; Державна аудиторська служба України; державний фінансовий аудит; публічні фінанси; бюджетні кошти; публічні закупівлі; нормативно-правове регулювання; воєнний стан.

Забезпечення економічної безпеки держави значною мірою залежить від ефективності функціонування системи державного фінансового контролю, ключовим суб'єктом якої є Державна аудиторська служба України (далі – ДАСУ). Законодавче регулювання її діяльності формує правові засади реалізації контрольних, аналітичних і превентивних функцій, спрямованих на захист фінансових інтересів держави та раціональне використання публічних ресурсів. Практична діяльність Державної аудиторської служби України свідчить, що законодавчо закріплені повноваження служби знаходять реальне втілення у механізмах запобігання фінансовим загрозам та мінімізації ризиків для економічної безпеки держави. При взаємодії з контролюючими органами варто завжди спиратись на законодавство, яке з різних сторін регулює такі процеси, тобто нормативно-правові акти, що визначають права та обов'язки ДАСУ, порядок реалізації контрольних функцій, права замовників при взаємодії з аудиторами, механізми реалізації рішень ДАСУ.

Зокрема, результати державних фінансових аудитів і ревізій, що проводяться ДАСУ, використовуються органами виконавчої влади для коригування бюджетної політики, удосконалення процедур закупівель та підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Мету і законодавчі повноваження ДАСУ надано на рис. 2.1 Базовим нормативно-правовим актом, що визначає правовий статус, повноваження та основні напрями діяльності ДАСУ, є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». У зазначеному законі державний фінансовий контроль трактується як система заходів, спрямованих на перевірку законності, ефективності та результативності використання державних і комунальних фінансових ресурсів, що безпосередньо пов'язано з підтриманням економічної безпеки держави. [1] Правовий статус і структура ДАСУ закріплені постановою Кабінету Міністрів України № 43 від 3 лютого 2016 р., що затвердила Положення про службу та чітко окреслила її повноваження [2]. У компетенцію органу входить проведення ревізій, державних фінансових аудитів, перевірок і моніторингу публічних закупівель, а також формування пропозицій Міністру

422

фінансів щодо розвитку державної політики у сфері фінконтролю. Такі завдання офіційно перелічено на порталі Міністерства фінансів [3], що підкреслює підзвітність ДАСУ уряду та її ключову роль у виконавчій гілці влади.

Рис. 1. Законодавчі повноваження ДАСУ

Джерело: побудовано автором

Важливе місце в нормативному забезпеченні діяльності ДАСУ посідає Бюджетний кодекс України, який визначає принципи бюджетної системи, порядок здійснення бюджетного процесу та вимоги до контролю за використанням бюджетних коштів. Положення Кодексу закріплюють повноваження органів державного фінансового контролю щодо перевірки дотримання бюджетного законодавства, оцінювання ефективності бюджетних програм і попередження фінансових порушень, що має стратегічне значення для фінансової та бюджетної складових економічної безпеки.[4]

У практиці ДАСУ важливе місце посідає аудит ефективності бюджетних програм, який дозволяє оцінити не лише законність здійснення витрат, а й ступінь досягнення запланованих соціально-економічних результатів. Саме цей напрям діяльності безпосередньо пов'язаний із забезпеченням економічної безпеки, оскільки неефективне використання бюджетних ресурсів створює довгострокові загрози фінансовій стабільності та економічному розвитку держави. Рекомендації, сформульовані за результатами таких аудитів, стають підґрунтям для оптимізації державних програм і зменшення нерациональних витрат та затверджені порядками проведення Державних аудитів №517 та № 252.

Організаційно-правові засади діяльності ДАСУ конкретизуються у підзаконних нормативних актах, зокрема у постановах Кабінету Міністрів України, які визначають структуру служби, порядок проведення державних фінансових аудитів, ревізій і перевірок. Відповідні нормативні документи регламентують застосування ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє зосереджувати контрольні заходи на найбільш вразливих з точки зору економічної безпеки сферах.

Окремий аспект законодавчого регулювання діяльності ДАСУ пов'язаний із її роллю у забезпеченні економічної безпеки в умовах кризових явищ та воєнного стану. У цей період законодавство передбачає можливість застосування спрощених процедур контролю, водночас посилюючи вимоги до прозорості та обґрунтованості використання бюджетних коштів, зокрема тих,

424

що спрямовуються на оборону, гуманітарну допомогу та відновлення економіки. Такий підхід сприяє збереженню балансу між оперативністю управлінських рішень і належним рівнем фінансової дисципліни.

У наукових дослідженнях наголошується, що законодавче забезпечення діяльності ДАСУ виконує не лише регуляторну, а й превентивну функцію, оскільки чітке визначення повноважень і процедур державного аудиту знижує ризики зловживань у сфері публічних фінансів та підвищує відповідальність розпорядників бюджетних коштів. Водночас ефективність правового регулювання значною мірою залежить від узгодженості норм фінансового, бюджетного та адміністративного законодавства.

Служба здійснює як пост-аудит, так і ризик-орієнтований моніторинг процедур у системі ProZorro, надсилаючи замовникам обов'язкові для розгляду рекомендації та, у разі потреби, передаючи матеріали до правоохоронних органів. Європейська Комісія у звіті з розширення 2024 р. прямо визначила ДАСУ стержнем посилення контролю над закупівлями й рекомендувала уряду підготувати «дорожню карту» для розвитку цього напрямку [5]. Той самий звіт ЄС зафіксував, що ДАСУ призначено національним контактним пунктом для взаємодії з OLAF та Європейською палатою аудиторів у питаннях боротьби зі зловживаннями коштами Євросоюзу [5]. Це підсилює міжнародну вагу служби й робить її ключовим партнером у майбутньому адмініструванні фондів післявоєнної відбудови. Через мережу міжрегіональних офісів ДАСУ здійснює ревізії на місцях, що дозволяє оперативно реагувати на локальні ризики бюджету та попереджати незаконні витрати до того, як вони набудуть системного характеру.

Ризикоорієнтований підхід до планування заходів, зафіксований у стратегічних документах служби, оптимізує використання ресурсів аудиту й підвищує віддачу від контрольних дій. ДАСУ не лише виявляє порушення, а й надає управлінські рекомендації міністерствам і іншим розпорядникам коштів щодо усунення системних недоліків. Плани заходів із виправлення порушень погоджуються з Кабінетом Міністрів, що сприяє інтеграції результатів аудиту в

поточну бюджетну політику [6]

Верховна Рада розширила повноваження Держаудитслужби щодо покарання за порушення під час оприлюднення інформації про використання публічних коштів. Законом розширюються терміни накладення адміністративних стягнень судами за вчинення правопорушень у сфері публічних закупівель. Державній аудиторській службі України надані повноваження притягати керівників розпорядників та одержувачів коштів державного і місцевих бюджетів, підприємств державного та комунального сектору економіки за неоприлюднення, несвочасне оприлюднення, оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено Законом України «Про відкритість використання публічних коштів» на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів. Після набрання чинності закону таке стягнення може бути накладене протягом одного року з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Transparency International Ukraine загалом позитивно оцінює нововведення цього законопроекту, адже він посилює відповідальність за порушення вимог щодо оприлюднення інформації про використання публічних коштів.

Суди зможуть накладати штрафи за адмінправопорушення у сфері закупівель протягом 1 року з дня виявлення порушення (замість 6 місяців).

Штраф за неоприлюднення інформації на spending.gov.ua про використання публічних коштів – сягатиме від 850 до 1190 гривень. Оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації, несвочасне її оприлюднення – теж передбачили як правопорушення з таким самим штрафом. Скласти протоколи і накладати штрафи буде Держаудитслужба [6].

Держаудитслужба та її територіальні органи зможуть збирати персональні дані для ведення справ про адмінправопорушення, в тому числі з Єдиного державного демографічного реєстру [7]

Таким чином, законодавче регулювання діяльності Державної

аудиторської служби України формує інституційне підґрунтя для реалізації її функцій у системі забезпечення економічної безпеки держави. Наявна нормативно-правова база створює умови для здійснення комплексного фінансового контролю, спрямованого на запобігання фінансовим загрозам, підвищення ефективності управління публічними ресурсами та зміцнення економічного суверенітету України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
2. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
3. Міністерство фінансів України, Офіційний веб-сайт. – URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
4. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 р № 2456-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
5. Commission staff working document Ukraine 2024 Report Accompanying the document Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of regions 2024 Communication on EU enlargement policy : Document 52024SC0699. 2024 [Electronic resource]. Access mode : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024SC0699>.
6. Державна аудиторська служба України. Офіційний веб-сайт. <https://dasu.gov.ua/>
7. Dozorro. Онлайн-портал громадського моніторингу та контролю державних закупівель в Україні. <https://dozorro.org/>

Порівняння повноважень Державної аудиторської служби України та інших органів у системі забезпечення економічної безпеки

Суб'єкт	Основна сфера відповідальності	Ключові повноваження	Роль у забезпеченні економічної безпеки
Верховна Рада України	Законодавче регулювання	Прийняття законів у сфері бюджету, податків, фінансів, національної безпеки; парламентський контроль	Формує правові засади економічної безпеки, визначає стратегічні орієнтири
Президент України	Стратегічне управління	Забезпечення національної безпеки; керівництво РНБО; видання указів	Визначає пріоритети та напрями державної політики у сфері безпеки
Рада національної безпеки і оборони України (РНБО)	Координація безпекової політики	Аналіз загроз; підготовка рішень у сфері національної та економічної безпеки	Забезпечує узгодженість дій суб'єктів безпеки
Кабінет Міністрів України	Реалізація державної політики	Забезпечення виконання законів; формування та реалізація економічної, фінансової політики	Безпосередньо впроваджує заходи економічної безпеки
Міністерство фінансів України	Фінансова політика	Формування бюджетної, податкової політики; управління державним боргом	Забезпечує фінансову стабільність і стійкість бюджетної системи
Національний банк України	Грошово-кредитна сфера	Регулювання грошово-кредитної політики; забезпечення стабільності гривні	Захищає фінансову та валютну безпеку
Правоохоронні органи (БЕБ, СБУ, НАБУ)	Протидія економічним злочинам	Виявлення та розслідування фінансових і корупційних правопорушень	Реагують на загрози економічній безпеці примусово-правовими методами
Рахункова палата України	Зовнішній державний аудит	Контроль за використанням коштів Державного бюджету	Забезпечує парламентський контроль у фінансовій сфері
Державна аудиторська служба України (ДАСУ)	Державний фінансовий контроль	Проведення фінансових аудитів, ревізій, моніторингу закупівель; оцінка ефективності використання бюджетних коштів	Запобігає фінансовим ризикам, втратам бюджету та неефективному управлінню ресурсами
Органи місцевого самоврядування	Місцеві фінанси	Управління місцевими бюджетами; реалізація фінансової автономії	Забезпечують економічну безпеку на локальному рівні

Можливості впливу основних характеристик технології блокчейн на аудит

Характеристика технології блокчейн	Можливості впливу на аудит
Прозорість та недоторканність даних	Блокчейн забезпечує недоторканність даних і гарантує їхню точність та цілісність. Це дозволяє аудиторам впевнено перевіряти та підтверджувати правильність фінансової звітності організації без втручання в самі дані
Децентралізований аудит	Блокчейн дозволяє створювати децентралізовані аудиторські мережі, що дають змогу більш широкому колу аудиторів перевіряти дані одночасно. Це підвищує достовірність та об'єктивність аудиту
Ефективність та зменшення ризиків	Блокчейн дозволяє автоматизувати багато аудиторських процесів, таких як перевірка транзакцій та підтвердження власності активів. Це може допомогти зменшити можливість помилок та шахрайства
Зберігання даних	Блокчейн можна використовувати для безпечного зберігання аудиторських даних, що дозволяє забезпечити надійність та доступність цих даних у будь-який момент часу
Автоматизовані звіти	Технологія блокчейн може допомогти автоматизувати процес створення аудиторських звітів, що спрощує та прискорює процедуру аудиту
Трасованість транзакцій	Блокчейн забезпечує можливість точно відстежувати та перевіряти кожну транзакцію, що може бути корисним для аудиторів у виявленні можливих порушень або помилок